

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DELEGATURA W BIAŁYMSTOKU

LBI-4101-07-00/2010
Nr ewid. 22/2011/P10124/LBI

Informacja o wynikach kontroli przestrzegania praw zwierząt

Białystok sierpień 2011

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

Barbara Chilińska

p.o. Dyrektora Delegatury NIK
w Białymstoku

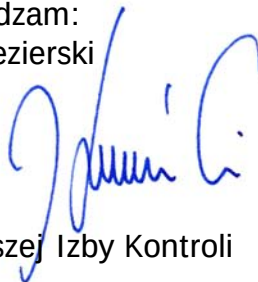
Akceptuję:

Józef Górny

p.o. Wiceprezesa
Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:
Jacek Jezierski

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, dnia 23 sierpnia 2011 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4
15-267 Białystok
tel. 85 87 48 100; fax 85 87 48 133
www.nik.gov.pl

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
Temat i numer kontroli	5
Uzasadnienie podjęcia kontroli	5
Cel kontroli	5
Organizacja kontroli	5
2. Podsumowanie wyników kontroli	6
2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności	6
2.2. Uwagi i wnioski	8
3. Ważniejsze wyniki kontroli	10
3.1. Wprowadzenie przez gminy uregulowań organizacyjnych i prawnych służących humanitarnemu traktowaniu zwierząt	10
3.2. Realizacja przez gminy zadań związanych z ochroną zwierząt	12
3.3. Warunki bytowania zwierząt w schroniskach	16
3.4. Realizacja zadań w zakresie ochrony praw zwierząt przez powiatowe służby weterynaryjne	23
4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli	25
4.1. Przygotowanie kontroli	26
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	26
5. Załączniki	28
5.1. Charakterystyka uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych oraz stanu prawnego	28
5.2. Wykaz skontrolowanych jednostek i osób kierujących tymi jednostkami, a także ocen skontrolowanej działalności zawartych w wystąpieniach pokontrolnych NIK	32
5.3. Opinie organizacji społecznych zajmujących się ochroną praw zwierząt	35
5.4. Zestawienie podstawowych danych o liczbie bezdomnych zwierząt przebywających w schroniskach w okresie od 1.01.2008 r. do 30.06.2010 r.	38
5.5. Porównanie danych o zwierzętach przebywających w latach 2008 i 2009 w kontrolowanych schroniskach	39
5.6. Wykaz organów, którym przekazano informację	40

Słowniczek zastosowanych pojęć i skrótów

Pojęcia:

dobrostan zwierząt – stan zdrowia fizycznego i psychicznego osiągany w warunkach pełnej harmonii ustroju w jego środowisku. Zaspokajanie podstawowych potrzeb zwierząt, przede wszystkim w zakresie: żywienia, dostępu do wody, potrzebnej przestrzeni życiowej, zapewnienia towarzystwa innych zwierząt, leczenia, higieny utrzymania, mikroklimatu pomieszczeń, itp.¹

humanitarne traktowanie zwierząt - traktowanie uwzględniające potrzeby zwierzęcia i zapewniające mu opiekę i ochronę²

okrutne traktowanie - przypadki znęcania się nad zwierzętami oraz inne postępowanie właściciela bądź innej osoby, prowadzące do skutków porównywalnych ze skutkami znęcania się³

schronisko dla zwierząt – miejsce odizolowania bezdomnych zwierząt zorganizowane w sposób określony w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie i szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt⁴

właściwe warunki bytowania - zapewnienie zwierzęciu możliwości egzystencji, zgodnie z potrzebami danego gatunku, rasy, płci i wieku

zwierzęta bezdomne - zwierzęta domowe lub gospodarskie, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały⁵

zwierzęta domowe - zwierzęta tradycyjnie przebywające wraz z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednim pomieszczeniu, utrzymywane przez człowieka w charakterze jego towarzysza⁶

zwierzęta gospodarskie – zwierzęta koniowate (koń, osioł), bydło, zwierzęta jeleniowate (jeśli są utrzymywane w warunkach fermowych w celu pozyskania mięsa lub skór), drób, świnie, owce, kozy, pszczoła miodna i zwierzęta futerkowe⁷

Skróty:

ustawa o NIK - ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁸

U.O.Z. - ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt⁹

U.O.Z.Z. - ustawa z dnia 11 marca 2004 o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt¹⁰

U.O.CZ. - ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹¹

rozporządzenie w sprawie wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk - rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt¹²

GIW - Główny Inspektorat Weterynarii

GLW - Główny Lekarz Weterynarii

PIW - Powiatowy Inspektorat Weterynarii

PLW - Powiatowy Lekarz Weterynarii

WLW - Wojewódzki Lekarz Weterynarii

IW - Inspekcja Weterynaryjna

MRIRW - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

j.s.t. - jednostka samorządu terytorialnego

¹ <http://pl.wikipedia.org>

² Art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 ze zm.).

³ Art. 4 pkt 8 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt.

⁴ Dz. U. Nr 158, poz. 1657.

⁵ Art. 4 pkt 16 ww. ustawy o ochronie zwierząt.

⁶ Art. 4 pkt 17 ustawy o ochronie zwierząt.

⁷ Art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 133, poz. 921).

⁸ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

⁹ Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 ze zm.

¹⁰ Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.

¹¹ Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 ze zm.

¹² Dz. U. Nr 158, poz. 1657.

1. Wprowadzenie

Zwierzę jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę¹³.

Temat i numer kontroli

Przestrzeganie praw zwierząt (P/10/124).

Uzasadnienie podjęcia kontroli

Kontrolę podjęto z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli, m.in. na skutek licznych doniesień w mediach¹⁴ oraz skarg wpływających do NIK w sprawach dotyczących przestrzegania prawa ochrony zwierząt.

Mimo poprawy losu i zdrowia zwierząt - także dzięki implementacji prawa wspólnotowego i zwiększenia efektywności nadzoru weterynaryjnego - nadal nie rozwiązano problemów z zapewnieniem właściwych warunków bytowania zwierząt i nie wyeliminowano zjawiska porzucania zwierząt domowych.

Cel kontroli

Celem kontroli była ocena realizacji przez gminy, schroniska dla zwierząt oraz powiatowe służby weterynaryjne zadań w zakresie zapewnienia właściwych warunków bytowania i humanitarnego traktowania zwierząt.

W szczególności zbadano i oceniono:

- **prawidłowość wprowadzania i stosowania przez gminy uregulowań organizacyjnych i prawnych służących humanitarnemu traktowaniu zwierząt domowych i gospodarskich oraz eliminacji zjawiska porzucania zwierząt;**
- **zapewnienie właściwych warunków bytowania zwierząt w schroniskach;**
- **prawidłowość sprawowania nadzoru weterynaryjnego nad przestrzeganiem praw zwierząt (głównie domowych i sprzedawanych na targowiskach).**

Organizacja kontroli

Kontrolą objęto 25 urzędów gmin (miast) z województw kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, podlaskiego, pomorskiego, śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego oraz osiem powiatowych inspektoratów weterynarii i 21 schronisk dla zwierząt, w tym pięć prowadzonych przez gminy i samorządowe osoby prawne oraz 16 przez przedsiębiorców lub stowarzyszenia i fundacje (wykaz skontrolowanych jednostek zamieszczono w załączniku 5.2. informacji).

W kontroli schronisk, wspólnie z kontrolerami NIK, wzięli udział przedstawiciele Inspekcji Weterynaryjnej (na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy o NIK), którzy dokonywali oceny dobrostanu zwierząt (pkt 3.3. informacji).

Na zlecenie NIK - na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK - powiatowi lekarze weterynarii przeprowadzili kontrole 36 targowisk, na których zwyczajowo odbywa się handel zwierzętami (wyniki tych kontroli opisano w pkt 3.4. informacji). Wykaz skontrolowanych targowisk znajduje się w załączniku 5.2.

Kontrolę przeprowadzono w okresie od 4 maja 2010 r. do 31 grudnia 2010 r. Badaniami kontrolnymi objęto okres od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2010 r.

¹³ Art. 1 ust. 1 u.o.z.

¹⁴ Na przykład: „Schroniska mordują zwierzęta”, „Przerabiali psy na smalec”, „Małżeństwo skazane za bestialskie zabicie psa”, „Pozbywają się psów bo nie pasują do mebli”, „Z głodu psy zjadają się nawzajem”, „Psy i koty ofiarami przemocy domowej”, „Kradł psy, zabijał i przepalał na smalec” - www.dziennik.pl/wydarzenia.

2. Podsumowanie wyników kontroli

2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności

W porównaniu do sytuacji odnotowanej w poprzednich kontrolach NIK¹⁵ stwierdzono istotną poprawę warunków bytowania zwierząt w schroniskach, a przede wszystkim zmniejszenie liczby zgonów zwierząt (głównie dzięki adopcji). Liczba zgonów (także w wyniku eutanazji) jest jednak wciąż wysoka, gdyż dotyczy (przeciętnie) co czwartego psa i co trzeciego kota przyjętego do schroniska¹⁶. [str. 16-20]

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli nie wprowadzono jednak skutecznych rozwiązań organizacyjnych i prawnych zapewniających humanitarne traktowanie zwierząt oraz zmniejszenie populacji bezdomnych psów i kotów.

Wprawdzie większość skontrolowanych gmin wypełniała ustawowe zadania związane z ochroną zwierząt polegające na:

- przyjęciu oraz właściwym stosowaniu przepisów porządkowych dotyczących utrzymywania zwierząt domowych i gospodarskich oraz wyłapywania zwierząt bezdomnych, [str. 10, 12-13]
- podejmowaniu działań związanych z zapewnieniem ochrony i opieki nad bezdomnymi zwierzętami, [str. 12]
- właściwym reagowaniu na przypadki niehumanitarnego traktowania zwierząt, [str. 13-14]

to jednak działania takie jedynie łagodziły skutki lecz nie rozwiązywały samego problemu bezdomności. Aż 68% skontrolowanych gmin nie skorzystało z prawa do uchwalenia i realizacji programów zapobiegających bezdomności zwierząt (obejmujących na przykład działania w zakresie rejestracji i identyfikacji zwierząt oraz ich sterylizacji i kastracji). W konsekwencji

rośnie liczba zwierząt przebywających w schroniskach. [str. 11-12, 16]

W skontrolowanych gminach stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- w 12% jednostek nie przyjęto uregulowań organizacyjnych i prawnych dotyczących wyłapywania bezdomnych zwierząt oraz rozstrzygania o dalszym postępowaniu z nimi,
- w 44% gmin nie określono wymagań jakie powinien spełniać przedsiębiorca prowadzący schronisko lub inną działalność w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, [str. 10-11]
- 32% gmin zlecało odławianie bezdomnych zwierząt podmiotom nieposiadającym zezwoleń na taką działalność¹⁷, [str. 12]
- 24% gmin nie wykonywało albo niewłaściwie wykonywało kontrole usług wyłapywania zwierząt. [str. 14-15]

W schroniskach dla zwierząt pozytywnie oceniono:

- zapewnienie, w większości schronisk, właściwych warunków bytowania (dobrostanu) przebywających tam zwierząt, [str. 16-17]
- podejmowanie skutecznych działań na rzecz adopcji zwierząt (2/3 psów i kotów trafiło do nowych opiekunów), [str. 20]
- stałe zmniejszanie się liczby zgonów zwierząt¹⁸. [str. 19-21]

Stwierdzone w schroniskach nieprawidłowości poległy głównie na:

- przepełnieniu¹⁹ odnotowanym w 55% placówek²⁰, [str. 16]
- niespełnieniu przez 24% placówek części wymagań weterynaryjnych dotyczących pomieszczeń i wybiegów dla zwierząt

¹⁵ Np. Informacja NIK o wynikach kontroli „Realizacja przepisów w zakresie ochrony zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem transportu zwierząt”, KSR-41018-2002 Nr ewid.: 8/2003/P/02/172/KSR oraz kontrole wymienione na str. 26 informacji.

¹⁶ Mimo zdecydowanej poprawy w stosunku do wyników z kontroli NIK z 2002 roku, z których wynika, że śmierć poniosło 44% psów i 68% kotów przebywających w schroniskach.

¹⁷ Sytuację taką stwierdzono w 101 gminach, w tym 93 na podstawie informacji uzyskanych z kontrolowanych schronisk dla zwierząt.

¹⁸ Z 5692 w 2008 r. do 5549 w 2009 r.

¹⁹ W stosunku do liczby miejsc wynikających z dokumentacji technicznej schroniska oraz określonej w zgłoszeniu weterynaryjnym.

²⁰ Według stanu na 30 czerwca 2010 r., w 11 schroniskach przygotowanych na przyjęcie 2955 zwierząt, przebywało 4091 zwierząt.

oraz stanu technicznego użytkowanych obiektów, [str. 16-17]

- nierzetelnym i niezgodnym z obowiązującymi przepisami prowadzeniu w 33% schronisk ewidencji i kartotek przebywających tam zwierząt. [str. 17-18]

Pozytywna ocena działalności skontrolowanych inspektoratów weterynarii była wynikiem właściwego sprawowania nadzoru nad podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie chowu i hodowli zwierząt oraz utrzymywaniem schronisk dla bezdomnych zwierząt. [str. 23-24]

Powiatowi lekarze weterynarii przeprowadzili, na zlecenie NIK, kontrole 36 targowisk, na których odbywa się handel zwierzętami. W czasie tych kontroli nie stwierdzono przypadków niehumanitarnego traktowania zwierząt i nie wniesiono zastrzeżeń do stanu higieniczno-sanitarnego obiektów²¹. [str. 24-26]

²¹ W ocenie służb weterynaryjnych miejsca te spełniały wymagania weterynaryjne określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt (Dz. U. Nr 11, poz.67).

2.2. Uwagi i wnioski

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli przyjęte rozwiązania prawne, polegające na umieszczaniu bezdomnych zwierząt w schroniskach, łagodzą skutki, lecz nie rozwiązują samego problemu bezdomności²². Konieczne jest zatem przyjęcie i pilne wdrożenie rozwiązań systemowych, polegających na ograniczaniu niekontrolowanego rozrodu zwierząt domowych oraz wprowadzeniu prawnego obowiązku rejestracji i znakowania psów.

NIK zwraca uwagę na funkcjonowanie podmiotów zajmujących się wyłapywaniem i przetrzymywaniem bezdomnych zwierząt w innych miejscach niż schroniska (np. w tzw. „przyliskach”). Podmioty te nie są zaliczane do działalności nadzorowanych przez służby weterynaryjne, a prowadzenie „przylisk” nie wymaga uzyskania zezwolenia²³.

NIK zauważa, że niektóre wnioski wynikające z przeprowadzonej kontroli (a także wnioski zawarte w opiniach organizacji zajmujących się ochroną zwierząt) są zbieżne z przyjętą przez Sejm RP nowelizacją ustawy o ochronie zwierząt oraz ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach²⁴. Dotyczy to zwłaszcza:

- nałożenia na gminy obowiązku uchwalania i wykonywania programów zapobiegających bezdomności zwierząt²⁵,
- wprowadzenia ustawowej definicji schroniska dla zwierząt,
- wprowadzenia zakazu odławiania psów bez zapewnienia im miejsc w schronisku,

a także zakazu przekazywania wyłapanych psów podmiotom innym niż schroniska,

- wprowadzenia zakazu wypuszczania psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania umożliwiającego identyfikację właściciela lub opiekuna.

Ustawa nie uwzględnia jednak nałożenia na gminy obowiązku znakowania zwierząt domowych oraz ich rejestracji²⁶, co w istotny sposób wpłynęłoby na złagodzenie problemu bezdomności.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje ponadto na potrzebę rozważenia podjęcia przez ministra właściwego ds. rolnictwa, działań w celu zmiany następujących przepisów:

- ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, przez poddanie nadzorowi weterynaryjnemu (uznanie za działalność nadzorowaną) działalności polegającej na ochronie przed bezdomnymi zwierzętami (głównie w zakresie wyłapywania zwierząt), a także upoważnienie ministra właściwego ds. rolnictwa do określenia, w drodze rozporządzenia, wymagań dla prowadzenia tego rodzaju działalności²⁷;
- rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt, przez doprecyzowanie standardów jakości opieki

²² Opinie organizacji zajmujących się ochroną praw zwierząt są zawarte w załączniku nr 5.3.

²³ Z tych też względów, nie jest znana liczba tego typu podmiotów.

²⁴ Projekt ustawy przyjęty na posiedzeniu Sejmu RP w dniu 18 sierpnia 2011 r. - druk nr 4504 (przed rozpatrzeniem przez Senat RP).

²⁵ Obowiązujący art. 11a ust. 1 tej ustawy, nie zobowiązuje rad gmin do przyjęcia programów zapobiegających bezdomności zwierząt, pozostawiając tę sprawę do ich uznania. Jak wskazują wyniki kontroli, gminy realizujące takie programy podejmowały i finansowały działania mające na celu zmniejszenie populacji, rejestrację i identyfikację bezdomnych zwierząt oraz edukację w zakresie humanitarnego ich traktowania (str. 11, 13).

²⁶ W art. 11a ust. 3 u.o.z. zapisano, że program „może obejmować plan znakowania zwierząt”. Wprowadzenie obowiązku przyjmowania planu znakowania zwierząt zwierzał odrzucony wniosek mniejszości nr 4.

²⁷ W obecnym stanie prawnym dokumentem upoważniającym do rozpoczęcia tego typu działalności jest zezwolenie wójta gminy. Warunki jakie musi spełniać ten przedsiębiorca określa uchwała rady właściwej gminy. Ustalenia kontroli NIK wykazały, że gminy bagatelizują problem i w części w ogóle nie podejmują takich uchwał (str.11,13), a wyłapywanie zwierząt zlecają przedsiębiorcom oferującym tego typu usługi, nie weryfikując ich kompetencji. Uzasadnia to objęcie typu usług nadzorem weterynaryjnym. Natomiast wydanie rozporządzenia odnośnie wymagań, jakie winni spełnić przedsiębiorcy zainteresowani wykonywaniem zadań w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, doprowadzi do sytuacji, że gminy będą zlecać usługi profesjonalistom, gwarantującym pożądany standard usług.

sprawowanej nad zwierzętami w schroniskach, a dotyczących m.in. norm powierzchniowych²⁸.

Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast powinni:

- dążyć do przyjęcia i wprowadzenia programów przeciwdziałania bezdomności zwierząt (zakładających m.in. ograniczanie niekontrolowanego rozrodu zwierząt domowych) oraz do zapewnienia środków na ich realizację,
- powierzać prowadzenie schronisk oraz wyłapywanie bezdomnych zwierząt wyłącznie podmiotom posiadającym stosowne zezwolenia oraz będącym pod nadzorem służb weterynaryjnych,
- zapewnić właściwy nadzór nad przestrzeganiem warunków prowadzenia schronisk oraz nad sposobem wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

Podmioty prowadzące schroniska dla zwierząt powinny podjąć (lub kontynuować) działania zmierzające do:

- ograniczenia śmiertelności zwierząt przebywających w schroniskach oraz niedopuszczania do przepełnienia schronisk, m. in. przez zwiększenie adopcji zwierząt,

- uporządkowania i rzetelnego prowadzenia dokumentacji zwierząt,
- dostosowania pomieszczeń schronisk do warunków określonych w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt,
- korzystania w szerszym zakresie z metod ograniczania populacji zwierząt (kastracji i sterylizację,
- prowadzenia szczepień ochronnych przeciw wściekliźnie.

²⁸ Obowiązujące rozporządzenie nie określa norm/wartości, które identyfikowałyby podstawowe potrzeby bytowe dla poszczególnych gatunków i ras zwierząt (str. 16-17).

3. Ważniejsze wyniki kontroli

3.1. Wprowadzenie przez gminy uregulowań organizacyjnych i prawnych służących humanitarnemu traktowaniu zwierząt

1. Rady wszystkich skontrolowanych gmin uchwaliły regulaminy czystości i porządku, o których mowa w art. 4 u.o.cz., określające zasady utrzymywania zwierząt domowych oraz wymagania wobec ich właścicieli. W 24 skontrolowanych gminach (96%) regulaminy były zgodne z ustawami o ochronie zwierząt oraz o czystości i porządku w gminach, natomiast postanowienia regulaminu obowiązującego w Starachowicach²⁹ w części dotyczącej postępowania ze zwierzętami bezdomnymi, były rażąco sprzeczne z zasadami humanitarnego traktowania zwierząt, w tym z przepisami art. 33 ust. 1 pkt 3 i 4 u.o.z.

W § 43 ust. 1 *Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie miasta Starachowice* przyjęto, iż każdy pies pozostający bez opieki w miejscu publicznym jest zwierzęciem nadmiernie agresywnym. Dało to podstawę do odławiania, a następnie uśmiercania niemal wszystkich odłowionych psów (uśmiercano również bezdomne koty), bez sprawdzenia stanu ich zdrowia. Uregulowania zawarte w tym regulaminie były rażąco sprzeczne z duchem i literą ustawy o ochronie zwierząt, której przepisy (art. 33 ust. 1 pkt 3 i 4) zezwalają na uśmiercenie zwierzęcia wyłącznie wówczas, gdy jego nadmierna agresywność powoduje bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzkiego albo ze względu na zagrożenie sanitarne [szerzej na ten temat w punkcie 3.2.2. informacji]. Regulamin ten, przed uchwaleniem, został pozytywnie zaopiniowany przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Starachowicach, a Wojewoda Świętokrzyski nie stwierdził jego niezgodności z prawem.

2. Rady 22 gmin (88%) podjęły uchwały w sprawie wyłapywania bezdomnych zwierząt oraz rozstrzygania o dalszym postępowaniu ze zwierzętami. Przyjęte rozwiązania (z wyjątkiem czterech uchwał) były zgodne z postanowieniami rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia

1998 r. w sprawie zasad i warunków wyłapywania bezdomnych zwierząt³⁰.

*Wymaganych uchwał nie podjęły rady miejskie w Łodzi, Łławie i Szczycinie, usprawiedliwiając to ujęciem zadań dotyczących postępowania z bezdomnymi zwierzętami w statutach podległych im jednostek budżetowych lub w innych przepisach prawa miejscowego (np. w regulaminach utrzymania czystości i porządku w gminie)*³¹.

Uchwały w sprawie wyłapywania bezdomnych zwierząt oraz rozstrzygania o dalszym postępowaniu z tymi zwierzętami, przed ich przyjęciem były uzgadniane z powiatowymi lekarzami weterynarii oraz opiniowane przez przedstawicieli organizacji społecznych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt. Nieprawidłowości, dotyczące głównie braku podania uchwał do wiadomości publicznej oraz zaniechania obowiązku ich konsultowania z powiatowymi lekarzami weterynarii oraz z organizacjami zajmującymi się ochroną zwierząt, stwierdzono w czterech kontrolowanych gminach³². Na przykład:

- w uchwale Rady Gminy Blachownia podanej do publicznej wiadomości, nie było adresu schroniska, w którym będą umieszczane zwierzęta, jak i adresu podmiotu wyłapującego zwierzęta,
- gminy w Sochaczewie, Olkuszu i Wieluniu zaniechały obowiązku konsultowania projektów uchwał z powiatowymi lekarzami weterynarii oraz z organizacjami zajmującymi się ochroną zwierząt.

3. Organy 11 gmin³³ (44%), wbrew obowiązкови wynikającemu z art. 7 ust. 3 u.o.cz.³⁴, nie określiły wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca prowadzący działalność

³⁰ Dz. U. Nr 116, poz. 753.

³¹ Uchwał takich nie podjęły także rady gmin: Janowiec Kościelny, Sońsk, Kozłowo, Szadek, Zapolice (co ustalone w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK w trakcie kontroli prowadzonych w Schronisku dla Zwierząt w Pawłowie oraz w PIW w Łasku).

³² Blachownia Śląska, Olkusz, Sochaczew, Wieluń.

³³ Bydgoszcz, Bytom, Łława, Łódź, Sędziszów, Suwałki, Szczycino, Toruń, Wielka Nieszawka, Żyrardów. Począwszy od 1 sierpnia 2009 r. organem właściwym do podejmowania uchwał tego rodzaju są rady gmin. Przed tym terminem organami właściwymi byli wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast.

³⁴ Art. 7 ust. 3 u.o.cz. zmieniony przez art. 11 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianą w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie z dniem 1 sierpnia 2009 r. - Dz. U. Nr 92, poz. 753.

²⁹ Przyjętego uchwałą Nr V/6/06 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 26 czerwca 2006 r.

w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami i prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt.

Brak takich uchwał prowadzi do sytuacji, w których działalność w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, może zostać powierzona przypadkowym, nieprzygotowanym do tego rodzaju działalności przedsiębiorcom, działającym nieprofesjonalnie i niedbającym o dobro zwierząt. Dotyczy to zwłaszcza tych gmin, które nie miały własnych schronisk i usługi wyłapania zwierząt zlecały przedsiębiorcom spoza terenu własnej gminy [szerzej na ten temat w punkcie 3.2. informacji].

4. Tylko osiem skontrolowanych gmin³⁵ (32%) skorzystało z wynikającej z art. 11a ust. 1 u.o.z. możliwości uchwalenia programów zwalczania bezdomności zwierząt.

Głównymi celami programów było zapewnienie opieki zwierzętom bezdomnym oraz edukacja w zakresie humanitarnego ich traktowania. Z przyjętych programów wynika, że sposobem na zmniejszenie bezdomności zwierząt było m.in. ograniczenie populacji (przez sterylizację i kastrację, poszukiwanie nowych właścicieli) oraz utworzenie bazy danych psów znakowanych mikroprocesorem. Pozostałe 17 skontrolowanych gmin nie skorzystało z możliwości uchwalenia takich programów, argumentując to niewystępowaniem w gminie problemu bezdomności zwierząt lub fakultatywnością przepisu art. 11 a ust. 1 u.o.z.

Jako przykład **dobrej praktyki**, wpisującej się we właściwą organizację opieki nad bezdomnymi zwierzętami, należy wskazać opracowaną w Białymstoku „Procedurę podejmowania działań na terenie Białegostoku w zakresie ratowania i ochrony zwierząt bezdomnych, chorych, rannych, dzikich, które uległy wypadkowi, są zagrożone, stanowią zagrożenie, wymagają odłowienia.” W dokumencie tym określono tryb postępowania oraz wyznaczono zakres zadań do realizacji przez miejskie służby i instytucje, takie jak m.in.: Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego, Straż Miejską, Policję, Lecznicę dla Zwierząt, Straż Pożarną, Powiatowy Inspektorat Weterynarii, Schronisko dla Zwierząt, Państwową Straż Łowiecką. Koordynację działań w tym zakresie powierzono Miejskiemu Centrum Zarządzania Kryzysowego w Białymstoku, które po otrzymaniu sygnału o potrzebie ratowania zwierzęcia (lub ochrony przed nim) powiadamiało odpowiednie służby. W przypadku interwencji sposób postępowania był konsultowany ze służbami weterynaryjnymi. W latach 2009-2010 odnotowano 119 zdarzeń z udziałem różnych zwierząt, a wyznaczone służby interweniowały w przypadkach potrąceń oraz uwolnienia zwierząt (np. jeleni, które utknęły na ogrodzeniach).

³⁵ Białystok, Elbląg, Hajnówka, Katowice, Kielce, Kraków, Łódź, Suwałki.

W wystąpieniach pokontrolnych adresowanych do organów gmin NIK wnioskowała głównie o: [1] rozważenie przyjęcia i realizacji programów zapobiegania bezdomności zwierząt lub ich modyfikacji (dziewięć jednostek), [2] unormowanie zasad wyłapywania bezdomnych zwierząt oraz określenie wymagań jakie powinien spełniać podmiot ubiegający się o zezwolenie na prowadzenie schroniska dla zwierząt lub działalności w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami (11 jednostek).

Wójtowie gmin (burmistrzowie, prezydenci miast) poinformowali o realizacji wniosków pokontrolnych. Rady sześciu gmin³⁶ uchwaliły programy zapobiegania bezdomności zwierząt. W trzech gminach³⁷ przyjęto uchwały w sprawie wyłapywania bezdomnych zwierząt oraz rozstrzygnięcia o dalszym postępowaniu z tymi zwierzętami, zaś w dziesięciu, podjęto uchwały określające wymagania jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie m.in. schroniska dla zwierząt oraz działalności w zakresie ochrony przed zwierzętami bezdomnymi³⁸.

Prezydent Starachowic poinformował o zaniechaniu uśmiercania bezdomnych zwierząt oraz o uchwaleniu w grudniu 2010 roku, przez Radę Miejską, programu zapobiegania bezdomności zwierząt. Na realizację tego programu przeznaczono 150 tys. zł.

Burmistrz Słomnik poinformował o inicjatywie budowy - wspólnie z pobliskimi gminami - nowego schroniska dla zwierząt.

³⁶ Hajnówka, Nowy Targ, Olkusz, Szczytno, Wieluń, Starachowice.

³⁷ Hława, Łódź, Szczytno.

³⁸ Bydgoszcz, Bytom, Hława, Łódź, Olkusz, Suwałki, Szczytno, Toruń, Wielka Nieszawka, Żyrardów. Uchwały takiej nie podjęto w Sędziszowie wychodząc niesłusznie z założenia, że nie jest ona wymagana, gdyż schronisko prowadzi jednostka komunalna.

3.2. Realizacja przez gminy zadań związanych z ochroną zwierząt

1. Skontrolowane gminy (poza Starachowicami), mimo błędów i niedociągnięć, podejmowały działania mające na celu wypełnienie obowiązków wynikających z art. 11 u.o.z., związanych z zapewnieniem ochrony i opieki nad bezdomnymi zwierzętami. Zlecano wyłapywanie bezdomnych psów i kotów oraz umieszczano je w schroniskach. Niewielka była jednak aktywność gmin w zakresie ograniczenia bądź wyeliminowania przyczyn bezdomności zwierząt.

Zjawisko bezdomności zwierząt utrzymuje się na wysokim poziomie i ma tendencję wzrostową. Z danych z 20 schronisk³⁹⁾ wynika, że liczba przebywających tam zwierząt wzrosła w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2010 r. z 5.192 do 5.765 (o 11%). W okresie tym do 21 skontrolowanych schronisk przyjęto prawie 63 tys. zwierząt, z tego blisko 50 tys. bezdomnych psów i prawie 13 tys. kotów⁴⁰⁾.

2. Negatywnie należy ocenić sposób postępowania z bezdomnymi zwierzętami w Starachowicach. Jedyną metodą ograniczenia bezdomności było interwencyjne wyłapywanie, a następnie uśmiercanie zwierząt. W okresie objętym kontrolą wyłapano co najmniej 396 bezdomnych zwierząt i prawie wszystkie uśmiercono⁴¹⁾.

Nie było racjonalnego uzasadnienia uśmiercania bezdomnych zwierząt w Starachowicach. Służby miejskie nie interesowały się przyczynami i sposobem dokonywania eutanazji, nie posiadały też wiedzy o miejscu jej dokonywania, bezkrytycznie akceptując rachunki (na łącznie ponad 68,5 tys. zł) za wyłapywanie oraz utylizację zwierząt. NIK zawiadomiła Prokuraturę Rejonową w Starachowicach o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, określone-

go w art. 35 ust. 1 u.o.z., polegającego na nieuzasadnionym zabijaniu bezdomnych zwierząt.

3. W 17 skontrolowanych gminach (68%) zadania związane z zapewnieniem ochrony przed bezdomnymi zwierzętami (tj. ich wyłapywaniem) oraz prowadzeniem schronisk dla zwierząt⁴²⁾ zlecano podmiotom uprawnionym do prowadzenia tego typu działalności, tj. posiadającym zezwolenia, o których mowa w art. 7 ust. 6 u.o.cz., wydane przez wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast. Nieprawidłowości stwierdzono w ośmiu gminach, w których zadania te zlecono przedsiębiorcom nieposiadającym wymaganych zezwoleń.

Zlecenie wykonywania usług podmiotom nieposiadającym zezwoleń było skutkiem zaniedbań urzędników. Usprawiedliwiano to działaniem w sytuacji wyższej konieczności, jaką mogło być powstanie zagrożenia dla zdrowia i życia mieszkańców. Na realizację umów z podmiotami nieposiadającymi zezwoleń wydatkowano 2.309,5 tys. złotych⁴³⁾. Na przykład:

- *przedsiębiorca z Miasteczka Śląskiego bez zezwolenia odławiał bezdomne zwierzęta w 20 gminach. Wyjaśnił: że „(...) przy składaniu dokumentów wymaganych do podpisania umowy, gminy nie wymagały przedstawienia takiego zezwolenia”. W przypadku trzech innych gmin przedsiębiorca działał na podstawie zezwoleń właściwych wójtów,*
- *przedsiębiorca z Łodzi prowadził działalność w zakresie wyłapywania bezdomnych zwierząt na terenie 79 gmin, w tym tylko w siedmiu na podstawie zezwoleń.*

4. Istotnym problemem (również w ocenie organizacji pozarządowych)⁴⁴⁾ związanym z zapewnieniem opieki nad zwierzętami bezdomnymi, jest funkcjonowanie podmiotów zajmujących się wyłapywaniem i czaso-

³⁹⁾ Szczegółowe dane zawarte są w załączniku nr 5.4 do niniejszej informacji. W ogólnej liczbie zwierząt ujęto też ponad 2 tys. zwierząt przebywających w Schronisku dla Zwierząt w Wojtyszkach.

⁴⁰⁾ Średnio, w dzień roboczy, do schroniska trafiały cztery bezdomne zwierzęta, ale np. 16 do schroniska w Bydgoszczy.

⁴¹⁾ Dane te nie są pełne, bowiem w przypadku odłowienia matki z młodymi, w dokumentacji odnotowywano uśmiercenie dorosłego psa z miotem, nie podając liczby uśpionych szczeniąt.

⁴²⁾ Poza gminnymi jednostkami organizacyjnymi, które z takiego obowiązku są zwolnione (na mocy art. 7 ust. 5 u.o.cz.), ale muszą spełniać warunki wymagane przy uzyskiwaniu takich zezwoleń.

⁴³⁾ Dotyczy to umów zawartych z podmiotami, które nie posiadały stosownych zezwoleń, również z gmin, z których zasięgano informacji, w trybie art. 29 pkt 2 lit f ustawy o NIK.

⁴⁴⁾ Fundacje: ARGOS, VIVA, S.O.S. dla Zwierząt, Przyjaciele dla Zwierząt, Komenda Główna Straży dla Zwierząt, Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami, Komitet Pomocy dla Zwierząt, Rzeszowskie Stowarzyszenie Ochrony dla Zwierząt.

wym przestrzymywaniem zwierząt w innych miejscach niż schroniska dla zwierząt.

Ze względu na przepełnienie schronisk dla zwierząt powszechnym zjawiskiem stały się tzw. przytuliska lub hotele dla zwierząt, w których wyłapane zwierzęta przebywają czasowo, tj. przed przekazaniem do właściwego schroniska. Prowadzenie tego typu działalności gospodarczej nie podlega nadzorowi weterynaryjnemu i wymaga jedynie jej zgłoszenia w urzędzie gminy. Nie ma żadnych norm określających standardy, warunki i zasady przetrzymywania zwierząt w takich miejscach, a według ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych, te formy aktywności nie są zaliczane do katalogu działalności nadzorowanej przez służby weterynaryjne, jak też nie wymagają zezwolenia określonego w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Na przykład:

- *właścicielowi schroniska dla zwierząt w Olkuszu nie udzielono kolejnego zezwolenia na dalsze funkcjonowanie placówki. Od 1 stycznia 2010 r. podjął on działalność gospodarczą o nazwie „Hotel dla zwierząt” (obecnie: „Opieka nad zwierzętami”). W efekcie zmieniła się wyłącznie nazwa działalności, gdyż właściciel nadal świadczył usługi w zakresie wyłapywania i czasowego przetrzymywania bezdomnych zwierząt. W 2010 roku służby weterynaryjne wykazały, że działalność ta była prowadzona bez dokumentacji i procedur gwarantujących właściwą opiekę weterynaryjną i PLW w Olkuszu zawiadomił organy ścigania o podejrzeniu prowadzenia nielegalnego schroniska dla zwierząt.*

5. Osiem gmin⁴⁵, w których realizowano programy zapobiegania bezdomności zwierząt, podejmowało działania mające na celu zmniejszenie populacji bezdomnych zwierząt oraz edukację w zakresie humanitarnego ich traktowania⁴⁶.

Sposobem na zmniejszenie bezdomności zwierząt było m.in. wprowadzenie obowiązku lub też finansowanie ze środków budżetowych znakowania mikroprocesorem psów i utworzenie na tej podstawie bazy danych. Podejmowane inicjatywy przynosiły pożądane rezultaty. Na przykład:

- *w Suwałkach wprowadzono obowiązek rejestracji psów i ich znakowania oraz zwolniono właścicieli adoptowanych psów z corocznych opłat od ich posiadania (przez rok, a właścicieli psów wysterylizowanych na cztery la-*

ta). Prowadzono także akcje informacyjno-edukacyjne promujące właściwe traktowanie zwierząt i bezpłatną ich adopcję ze schroniska. W efekcie tych działań, w latach 2008-2010 (I półrocze): [1] zarejestrowano i oznakowano kolejne 462 psy, [2] wyłapano i przekazano do schroniska 654 bezdomne psy i 75 kotów, z których do adopcji przekazano - odpowiednio - 425 i 16 zwierząt, [3] 120 psów poddano sterylizacji,

- *w Łodzi podejmowano przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym i promującym cele programu (plakaty, ulotki, kalendarze i znaczki), zorganizowano na koszt Miasta sterylizację i kastrację zwierząt bezdomnych, akcje ich dokarmiania, a także znakowanie psów ewidencjonowanych następnie w komputerowej, międzynarodowej bazie danych,*
- *w schronisku w Krakowie znakowano zwierzęta, a urządzenia umożliwiających odczytanie danych i prowadzenie internetowego „Rejestru zgłoszeń znalezienia i zagubienia zwierzęcia” przyczyniało się do szybszego odbioru ze Schroniska zwierząt zagubionych (w badanym okresie 1.426 zwierząt powróciło do swoich opiekunów).*

Nie wszystkie schroniska dysponowały urządzeniami do odczytywania danych z mikroprocesorów wszczepianych psom w celu identyfikacji adresu ich właścicieli, a te które je posiadały, nie zawsze miały dostęp do bazy danych psów oznakowanych. Na przykład:

- *w Białymstoku znakowaniem psów mikroprocesorami zajmowali się lekarze weterynarii. Dane o zwierzętach przekazywali do schroniska w formie papierowej, co przy braku elektronicznej bazy tych danych w znacznym stopniu utrudniało identyfikację właścicieli oznakowanych już 1.847 zwierząt.*

6. Organy skontrolowanych gmin właściwie reagowały na interwencje i skargi mieszkańców oraz organizacji działających na rzecz ochrony praw zwierząt.

Niezwłocznie po otrzymaniu sygnału o niehumanitarnym traktowaniu zwierząt, w każdym przypadku wszczynano postępowania wyjaśniające. W toku tych postępowań, stosownie do potrzeb i stwierdzonych okoliczności, współpracowano z powiatowymi służbami weterynaryjnymi, Policją lub strażą miejską oraz z organizacjami społecznymi, których statutowym celem jest ochrona praw zwierząt. W latach 2008-2010 (I półrocze) w gminach objętych kontrolą, przeprowadzono łącznie 65 postępowań w trybie art. 7 ust. 3 u.o.z., w następstwie których wydano 29 decyzji o warunkowym odbiorze zwierzęcia opiekunowi. Na przykład:

- *do Urzędu Miejskiego w Szczycinie wpłynęło 17 wniosków dotyczących przebywania psów i kotów w niewłaściwych warunkach. Przeprowadzone przez pracownika Urzędu (przy współudziale Straży Miejskiej lub Policji) oględziny wykazały, że w 13 przypadkach (76,4%) wnioski te były zasadne, co skutkowało umieszczeniem pięciu zwierząt w schronisku, z tego trzech w tym samym dniu (zgoda właścicieli) oraz dwóch po wydaniu decyzji o odebraniu zwierząt,*

⁴⁵ Białystok, Elbląg, Hajnówka, Katowice, Kielce, Kraków, Łódź, Suwałki.

⁴⁶ W ocenie Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami: „wszędzie tam, gdzie jest wprowadzony program zapobiegania bezdomności zwierząt, problemy związane z tym zjawiskiem są zniwelowane do minimum”.

- *Prezydent Miasta Łodzi, na wniosek organizacji zajmujących się ochroną zwierząt, wydał trzy decyzje o czasowym odebraniu właścicielom 15 psów, które były przetrzymywane w niewłaściwych warunkach. Orzekając o umieszczeniu zwierząt w schronisku, nie uzyskano jednak - wbrew wymogom art. 7 ust. 1b u.o.z. - zgody tej placówki.*

7. Środki publiczne, przeznaczone na sfinansowanie ochrony zwierząt, były wydatkowane prawidłowo i zgodnie z przeznaczeniem na realizację zadań związanych z wyłapywaniem bezdomnych zwierząt i prowadzeniem schronisk (z wyjątkiem Starachowic oraz ośmiu gmin, które zlecały usługi wyłapywania zwierząt podmiotom nieuprawnionym⁴⁷).

Zadania związane z zapewnianiem opieki nad bezdomnymi zwierzętami gminy realizowały poprzez:

- finansowanie działalności jednostek lub zakładów budżetowych (np. w Białymstoku, Bydgoszczy, Łodzi) oraz spółek gminnych (np. w Kielcach)⁴⁸,
- zlecanie prowadzenia gminnych schronisk przedsiębiorcom (w Toruniu, Katowicach, Bytomiu),
- finansowanie usług świadczonych przez prywatnych właścicieli schronisk (np. w Kościerzynie, Małoszycach, Suwałkach, Nowym Targu, Miedarach, Wojtyszkach, Nowodworze),
- finansowanie schronisk prowadzonych przez organizacje społeczne w ramach swojej działalności statutowej (tj. w Krakowie, w Wieluniu oraz w Elblągu⁴⁹).

Schroniskom samorządowym stabilność finansową zapewniały budżety gmin. Kondycja finansowa schronisk prowadzonych przez organizacje, stowarzyszenia oraz przedsiębiorców uzależniona była od ich aktywności w pozyskiwaniu środków publicznych lub darowizn. Przychody uzyskiwane w tych schroniskach były wyższe od kosztów, w efekcie czego schroniska osiągały dodatni wynik finansowy.

Rozmaitość sposobów finansowania schronisk uniemożliwia racjonalne porównywanie kosztów ich działalności. Zwraca jednak uwagę znaczący wzrost wydatków przeznaczonych na utrzymanie zwierząt w schroniskach. Przeciętny miesięczny koszt utrzy-

nia jednego zwierzęcia w 2009 roku wyniósł 48,4 zł i był o 17,8% wyższy niż w roku 2008 (41,1 zł).

Jako przykład **dobrej praktyki** można wskazać finansowanie schroniska w Krakowie. Na prowadzenie schroniska Gmina Miejska Kraków przekazała Krakowskiemu Towarzystwu Ochrony Zwierząt (KTOZ) w 2008 roku 2.290 tys. zł, a w 2009 roku 2.268 tys. zł. Środki te były wydatkowane i rozliczane zgodnie z postanowieniami umów zawartych z Gminą oraz zasadami określonymi w ustawie - Prawo zamówień publicznych⁵⁰. KTOZ pozyskiwało środki z dodatkowych źródeł przyjmując darowizny finansowe oraz darowizny rzeczowe, jak również wspomagało działania ochronne własnymi środkami statutowymi. Udział środków własnych KTOZ wraz ze środkami pozyskanymi z darowizn w wydatkach poniesionych na prowadzenie Schroniska, kształtował się na poziomie 20%.

8. NIK zwraca uwagę na niedostateczny nadzór gmin nad schroniskami dla zwierząt prowadzonymi przez podmioty spoza sektora finansów publicznych.

Gminy koncentrowały się na wykonywaniu uprawnień nadzorczych przede wszystkim w odniesieniu do jednostek podległych. W podmiotach tych kontrolowano i rozliczano środki finansowe przekazywane na realizację zadań oraz prowadzono kontrole sposobu wykonania zadań. W przypadku zakupu usług od podmiotów spoza sektora finansów publicznych, podstawą weryfikacji prawidłowego wydatkowania środków publicznych były głównie analizy faktur za wykonane usługi. Nie prowadzono natomiast kontroli finansowych, a bardzo rzadko kontrole warunków pobytu zwierząt w tych schroniskach⁵¹. Przy tym, kontrole warunków pobytu zwierząt były pobieżne i nie wyjaśniały np. przyczyn śmiertelności oraz nadmiernego zagęszczenia. Na przykład:

- *żadna z 72 gmin, które zleciły podmiotowi prowadzącemu schronisko w Kościerzynie wykonywanie usług w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, nie przeprowadziła kontroli finansowej w tym schronisku,*
- *w schronisku dla zwierząt w Bytomiu służby weterynaryjne i miejskie w okresie 30 miesięcy przeprowadziły 53 kontrole, ale nie zdołano ustalić przyczyn wysokiego wskaźnika śmiertelności zwierząt (48,1%) oraz ucieczek ze schroniska ponad 200 zwierząt,*

⁴⁷ Opisy zawarte w punktach 3.2.2. i 3.2.3 informacji.

⁴⁸ W ocenie Prezesa Rzeszowskiego Stowarzyszenia Ochrony Zwierząt, najlepszym rozwiązaniem jest, gdy schronisko jest własnością samorządu, a prowadzeniem jego zajmuje się organizacja społeczna działająca na danym terenie i przygotowana do realizacji takich zadań.

⁴⁹ W okresie objętym kontrolą w Wieluniu i w Elblągu nastąpiła zmiana podmiotu prowadzącego schronisko.

⁵⁰ Ustawa z dnia 24 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 233, poz. 1655 ze zm.).

⁵¹ W ocenie Prezesa Zarządu Fundacji dla Ratowania Zwierząt Bezdomnych „Emir”: „(...) Dopuszcza się prowadzenie schronisk dla zysku, co wyklucza humanitarną opiekę nad nimi. Schroniska komercyjne pomagają gminom w realizacji zadań statutowych i za odpłatnością przejmują bezdomne zwierzęta. W tym momencie pies przestaje generować zysk, staje się kosztem dla przedsiębiorcy więc przedsiębiorca nie ma żadnego interesu finansowego w utrzymaniu psa przy życiu. Pies ten również zajmuje miejsce dla kolejnego potencjalnego psa, za którego gmina zapłaci”.

- *kontrole prowadzone w schronisku w Wieluniu nie dostrzegały istotnych nieprawidłowości w jego funkcjonowaniu. Zdecydowane działania wobec Fundacji Zwierzyńiec (podmiotu prowadzącego schronisko) podjęto dopiero w wyniku wskazania, w lutym 2009 roku, przez Fundację dla Ratowania Zwierząt Bezdomnych EMIR, nieprawidłowości w funkcjonowaniu tego schroniska (m.in. ciasnoty uniemożliwiającej zachowanie dobrostanu zwierząt). Z dniem 30 kwietnia 2009 r. gmina rozwiązała umowę z Fundacją Zwierzyńiec bez wypowiedzenia, z powodu nieprawidłowego i niestaranego realizowania przedmiotu umowy. Decyzją PLW zobligowano kolejny podmiot prowadzący schronisko do zapewnienia zwierzętom w okresie zimowym odpowiednich warunków bytowania.*

W wystąpieniach pokontrolnych adresowanych do wójtów gmin, burmistrzów i prezydentów miast NIK wnioskowała m.in. o: [1] zlecenie wykonywania zadań związanych z ochroną przed bezdomnymi zwierzętami wyłącznie podmiotom posiadającym stosowne zezwolenia, [2] prowadzenia kontroli przestrzegania warunków bytowania zwierząt w schroniskach i wzmocnienia nadzoru nad wykorzystaniem środków przeznaczonych na ochronę bezdomnych zwierząt (9 wniosków).

Wójtowie gmin (burmistrzowie, prezydenci miast) poinformowali o realizacji wniosków pokontrolnych, w tym o zaniechaniu zlecenia wyłapywania zwierząt podmiotom nieposiadającym wymaganego zezwolenia na taką działalność⁵².

⁵² Białystok, Elbląg, Hajnówka, Katowice, Kielce, Kraków, Łódź, Suwałki.

3.3. Warunki bytowania zwierząt w schroniskach

1. Skontrolowane (21) schroniska dla zwierząt⁵³ wypełniały swoje zadania, zapewniając przebywającym tam zwierzętom opiekę. W czasie oględzin prowadzonych podczas kontroli NIK (przy współudziale właściwych miejscowo powiatowych lekarzy weterynarii) nie stwierdzono naruszeń dobrostanu przebywających w tych placówkach zwierząt. Jednak w ponad połowie skontrolowanych schronisk (w 11) liczba przebywających zwierząt przekraczała liczbę przygotowanych miejsc, zaś wymogi stawiane w § 1-5 rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt) nie określają norm/wartości, które identyfikowałyby podstawowe potrzeby bytowe dla poszczególnych gatunków i ras zwierząt.

W schroniskach przygotowanych do przyjęcia 5.494 zwierząt, na 30 czerwca 2010 r. przebywało 5.765 zwierząt. Wśród najbardziej przepełnionych schronisk znajdowały się placówki w Łodzi, Białymstoku, Bydgoszczy, Toruniu, Katowicach, Kielcach, Szczycinie, Elblągu, Pawłowie, Miedarach, Korabiewicach, w których przebywało 4091 zwierząt, przy 2955 miejsc (szczegóły z załączniku nr 5.4 do niniejszej informacji). Na przykład:

- w zbudowanym na 250 miejsc Schronisku w Łodzi przebywało 748 psów⁵⁴. Wolne miejsca na terenie schroniska zostały wykorzystane do ustawienia m.in. 136 bud, 12 kojców drewnianych oraz 12 boksów blaszanych.

Psy przebywały w pomieszczeniach administracyjnych oraz w gabinecie dyrektora. Dyrektor schroniska stwierdziła, że „(...) kolejne kontrole wyrażają zdziwienie, dezaprobatę, a nawet oburzenie z powodu zwierząt przebywających w pomieszczeniach administracyjnych. Nie zdarzyło się ani razu, aby ktokolwiek z kontrolujących wskazał miejsce, do którego można byłoby je przenieść”. W kontekście tej wypowiedzi pozytywnie należy ocenić, podjęcie przez Miasto Łódź działań zmierzających do budowy nowego schroniska dla zwierząt (w 2009 roku wydano decyzję o lokalizacji inwestycji, wykonano dokumentację i część robót) oraz utworzenia ośrodka rehabilitacji zwierząt wolno żyjących.

2. W pięciu schroniskach⁵⁵ (24 %) stwierdzono - najczęściej z powodu zagęszczenia - odstępstwa od standardów określonych w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk, głównie w zakresie wyodrębnienia wymaganych pomieszczeń oraz braku wybiegów pozwalających na realizację zachowań właściwych dla przebywających w nich gatunków zwierząt. W trzech schroniskach⁵⁶ (14 %) stwierdzono zaniedbania dotyczące stanu technicznego budynków i obiektów.

Na przykład:

- w Schronisku dla Zwierząt w Nowodworze nie zapewniono możliwości korzystania z wybiegów dla psów,
- w Schronisku w Katowicach nie wydzielono odpowiednich pomieszczeń lub boksów do izolacji kotów chorych lub podejrzanych o chorobę oraz odbywających kwarantannę,
- w Schronisku w Białymstoku nie wyodrębniono pomieszczenia do wydawania zwierząt oraz do separacji zwierząt agresywnych,
- w obiektach Schroniska w Bytomiu, stwierdzono pęknięcia ścian trzech budynków, w tym administracyjno-socjalnego. Miasto nie podjęło działań w celu zabezpieczenia obiektów Schroniska oraz zapewnienia

⁵³ Skontrolowano 21 (14%) spośród 146 funkcjonujących w Polsce schronisk.

⁵⁴ Według stanu na 31 grudnia 2009 r.

⁵⁵ Białystok, Łódź, Nowodwór, Katowice, Korabiewice.

⁵⁶ Białystok, Bytom, Korabiewice.

bezpieczeństwa przebywającym w nich ludziom i zwierzętom,

- w Schronisku w Korabiewicach niewłaściwy był stan techniczny 11 wybiegów, na których znajdowały się różne zbędne przedmioty mogące spowodować urazy lub kontuzje. Na wybiegach widoczne były duże ilości odchodów oraz resztek karmy. W okresie deszczów tern wybiegów był rozmiękły i błotnisty.

Jako przykład **dobrej praktyki** można wskazać zorganizowanie schroniska Hodowla Psów Rasowych – Schronisko „SIANOŻĘĆ” Lauryn Bogdan w Suwałkach. Przebywającym tam zwierzętom zapewniono dogodne warunki bytowania. Schronisko zlokalizowano na działce o powierzchni ok. 2,5 ha, ogrodzonej betonowym płotem o wysokości 2,0 m. Na jego terenie znajdowało się 13 wolnostojących zadaszonych budynków, w których wydzielone były boksy oraz zewnętrzne wybiegi. Zwierzęta z uwagi na płeć i wiek przebywały w wyodrębnionych boksach, a liczba przygotowanych tam miejsc wykorzystana była jedynie w 22%.

3. W 15 skontrolowanych schroniskach (71%) w sposób rzetelny dokumentowano pobyt zwierząt. Nieprawidłowości w tym zakresie stwierdzono w sześciu schroniskach⁵⁷ (29%).

W większości schronisk (gdzie nie stwierdzono nieprawidłowości), wymagana § 6 rozporządzenia dokumentacja prowadzona była w formie wykazu zwierząt, kart psów oraz innych rejestrów. Odnotowywano w nich działania interwencyjne związane

z odławianiem bezdomnych zwierząt, spostrzeżenia na temat zachowania psów i ich kondycji fizycznej oraz uwagi lekarza weterynarii opiekującego się schroniskiem. Zwierzęta przyjmowane do schroniska wpisywane były do rejestru przyjęć, w którym ujmowano chronologicznie wszystkie dane wymagane § 6 ust. 2 cytowanego rozporządzenia, m.in. takie jak: gatunek zwierzęcia, wiek, płeć, maść i oznakowanie, datę przyjęcia do schroniska, dane osoby przekazującej zwierzę do schroniska oraz osoby adoptującej, dane dotyczące kwarantanny oraz informacje o przeprowadzonych szczepieniach, a także o dacie śmierci z podaniem przyczyny.

Nieprawidłowości w prowadzeniu dokumentacji, uniemożliwiające ustalenie liczby zwierząt przebywających w schronisku, stwierdzono w przypadku podmiotów prowadzących:

- Schronisko dla Zwierząt w Białymstoku, w którym przedstawiciel Powiatowego Inspektoratu Weterynarii w Białymstoku, badając - na zlecenie NIK - 194 karty zwierząt stwierdził, że w 88 przypadkach (45%) dokumentacja pobytu zwierząt prowadzona była z naruszeniem przepisu § 6 ust. 2 rozporządzenia. Jeszcze w trakcie kontroli, w Schronisku wprowadzono nowe karty w których zamieszczano wszystkie wymagane informacje o psach,
- Schronisko dla Zwierząt w Wojtyszkach (Hotel), w którym ewidencja zwierząt nie pozwalała na prawidłowe ustalenie stanu zwierząt na określony dzień, z powodu m.in.: braku danych o liczbie eutanazji, ucieczek, upadków i adopcji zwierząt w poszczególnych okresach,
- Schronisko dla Zwierząt w Wieluniu, gdzie bałagan w dokumentacji nie pozwalał na pełne identyfikowanie zwierząt, ustalenie rzeczywistego stanu psów w schronisku i faktycznej liczby zgonów. W protokole przejęcia schroniska (przez inny podmiot) nie określono liczby przejętych psów, nie sporządzono ich inwentaryzacji. W wykazach służących ustaleniu stanu psów nie uwzględniano wszystkich zgonów (np. w 2009 roku wpisano jeden zgon, podczas gdy w odrębnym rejestrze zgonów odnotowano ich 15). Dokumenty wystawiane przez firmę odbierającą zwłoki zwierząt świadczą o co najmniej 28 zgonach. Wpisy nie zawierały elementów wymaganych przepisem § 6 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wymagań weterynaryjnych. Na 100 zbadanych wpisów w żadnym nie zawarto danych dotyczących kwarantanny, szczepień, zabiegów weterynaryjnych, adresów osób lub podmiotów adoptujących psa. Nieprawidłowości, spowodowane były brakiem doświadczenia, a także nienależytym wykonywaniem obowiązków przez pracowników schroniska,
- Schronisko dla Zwierząt w Bytomiu, w którym nierzetelnie sporządzano zestawienia przekazywane do Urzędu Miasta o stanie liczbowym i rotacji zwierząt. Liczba zwierząt przebywających w schronisku wykazana w czterech miesięcznych zestawieniach, była niezgodna ze stanem faktycznym,
- Schronisko dla Zwierząt w Małoszycach, w którym kartoteki oraz rejestry zwierząt z okresu I połowy 2008 r. uległy zniszczeniu (według przedsiębiorcy, prowadzącego schronisko, dokumentacja ta została omyłkowo spalona, w związku z przeprowadzonymi pracami remontowymi),

⁵⁷ Białystok, Wojtyszki, Wieluń, Bytom, Małoszyce, Korabiewice.

- Fundacji prowadzącej Schronisko dla Zwierząt w Korabiewiczach, która prowadziła tylko rejestr psów, podczas gdy w trakcie oględzin stwierdzono, że w schronisku oprócz 597 psów przebywały także inne zwierzęta, tj.: koty (47), konie (24), krowa, byk, kuce (3), kozy (3), świnki wietnamskie (2), niedźwiedzie (4), kangur, wilczyca oraz 4 gołębie. Rejestr psów był prowadzony także nierzetelnie, ponieważ nie zawierał m.in.: imienia, nazwiska i adresu osoby przekazującej zwierzę, oznakowania psa, danych dotyczących przeprowadzonych szczepień i zabiegów weterynaryjnych oraz danych dotyczących osoby, która adoptowała psa (tj. danych o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 1, 2, 4 i 5 ww. rozporządzenia). Do rejestru nie wpisywano wszystkich psów, których przyjęcie potwierdził Prezes Fundacji osobom dostarczającym je do schroniska. Z analizy danych zawartych w rejestrze wynika, że w latach 2008-2011 (do 31 stycznia)⁵⁸ do schroniska przyjęto 930 psów, podczas według informacji z 15 gmin, w tym okresie z ich terenu dostarczono do schroniska 1753 psy.

4. W 18 skontrolowanych schroniskach (86%)⁵⁹ liczba i kwalifikacje zatrudnionych tam osób były wystarczające do zapewnienia opieki nad zwierzętami.

W zależności od wielkości jednostki, opiekę nad zwierzętami sprawowało od dwóch do 83 pracowników (Hotel dla Zwierząt w Wojtyszkach). Powszechnie korzystano z pomocy wolontariuszy, w tym harcerzy. Niezadowalający był poziom zatrudnienia w Schronisku dla Zwierząt w Miedarach:

- opiekę nad zgromadzonymi tam zwierzętami (od 200 do 300) sprawowały jedynie dwie osoby, w tym jedna zatrudniona w wymiarze ¼ etatu. W godzinach popołudniowych i nocą zwierzęta pozostawiano bez opieki (obraz z zainstalowanych kamer monitorujących teren schroniska nie docierał do odległego około 20 kilometrów miejsca zamieszkania przedsiębiorcy).

W dwóch skontrolowanych schroniskach⁶⁰ (10%) do obsługi zatrudniano osoby nieprzeszkolone w zakresie postępowania ze zwierzętami oraz przepisów o ochronie zwierząt, co stanowiło naruszenie § 8 rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk.

5. Schroniska zapewniały właściwą opiekę weterynaryjną. Zastrzeżenia NIK dotyczyły jedynie wykonywania zabiegów sterylizacji i kastracji w schronisku w Korabiewiczach.

Najwyższy poziom jakości opieki weterynaryjnej odnotowano w schroniskach zatrudniających etatowych lekarzy i jako przykład **dobrej praktyki** należy wskazać sposób jej sprawowania w schroniskach:

- w Bydgoszczy, gdzie zapewniali ją lekarze zatrudnieni w schronisku (a poza godzinami pracy i w dniach

wolnych od pracy opiekę zapewniali sprawowali lekarze z kliniki całodobowej „CENTRUM” w Bydgoszczy). Codziennie rano lekarz weterynarii robił obchód pomieszczeń, w których przebywały zwierzęta i sprawdzał informacje dotyczące stanu zdrowia poszczególnych zwierząt,

- w Krakowie, gdzie kompleksową opiekę lekarsko-weterynaryjną nad zwierzętami sprawował pięcioosobowy zespół lekarzy weterynarii. Lekarze byli zatrudnieni w lecznicy weterynaryjnej oraz szpitalu dla zwierząt z salą operacyjną wyposażoną m.in. w stół operacyjny, lampę bezcieniową, sterylizator na suche powietrze, lampę bakteriobójczą. Sala operacyjna była wykorzystywana do zabiegów chirurgicznych, w tym sterylizacji, kastracji. Na szczególną uwagę zasługuje liczba wykonanych zabiegów ograniczających populację zwierząt. W okresie 30 miesięcy zabiegom tym poddano 2.877 zwierząt, tj. 32% przyjętych.

W okresie objętym kontrolą (30 miesięcy) zaszczepiono prawie 25,5 tys. zwierząt, co stanowiło 41,8% liczby zwierząt przyjętych⁶¹. W 2009 roku wykonano prawie o 945 szczepień więcej niż w 2008 roku, zaś odsetek zwierząt zaszczepionych w stosunku do liczby przyjętych, wzrósł z 43,2% w 2008 roku do 47,3% w 2009 roku (o ponad 4 punkty procentowe)⁶². Kastracji lub sterylizacji poddano 11,5 tys.

⁵⁸ Wyniki kontroli doraźnej – sprawdzającej I/11/003.

⁵⁹ Poza schroniskiem w Miedarach.

⁶⁰ W Łodzi i w Wojtyszkach.

⁶¹ Zestawienie w załączniku nr 5.5.

⁶² Zestawienie w załączniku nr 5.4.

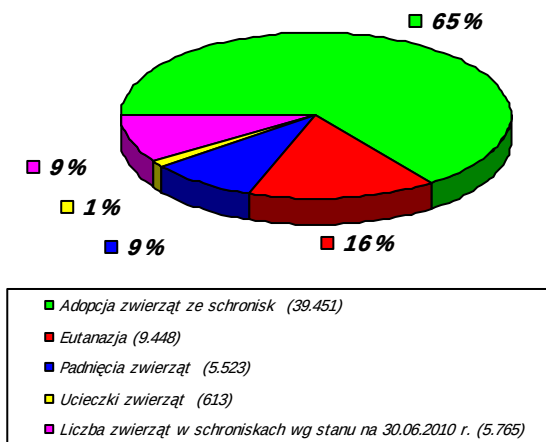
zwierząt (19%). Najwięcej zabiegów ograniczających populację zwierząt wykonywano w Krakowie (2877), Łodzi (2763) oraz w Bydgoszczy (1822). Metod tych nie stosowano w schroniskach w Małoszycach, Miedarach, Borszowicach i Pawłowie.

Uczestniczący w kontroli schronisk (na zlecenie NIK) powiatowi lekarze weterynarii nie kwestionowali jakości opieki weterynaryjnej w schroniskach (z wyjątkiem schroniska w Korabiewicach), w tym podejmowanych decyzji w sprawie leczenia, zasadności eutanazji i odnotowywanych przyczyn padnięć zwierząt. Zwracano jednak uwagę na zbytnią lakoniczność niektórych zapisów, które nie pozwalały na jednoznaczne ustalenie faktycznej przyczyny śmierci.

- W Schronisku w Korabiewicach w 2009 roku i w I połowie 2010 roku zabiegi sterylizacji i kastracji zwierząt wykonywały osoby, które nie posiadały wymaganych w Polsce uprawnień (w okresie tym dokonano 241 takich zabiegów). Właścicielka schroniska wyjaśniła, że nie posiada dokumentów potwierdzających wykonanie tych zabiegów, ani też dokumentów upoważniających lekarzy niemieckich do ich wykonania. W związku z zaistniałą sytuacją, która w ocenie kontrolera wyczerpywała przesłankę znęcania się nad zwierzętami określoną w art. 6 ust. 1 pkt 8 ustawy o ochronie zwierząt, kontroler NIK o fakcie tym natychmiast powiadomił Powiatowego Lekarza Weterynarii w Żyrardowie, który 19 listopada 2010 r. skierował do Prokuratury Rejonowej w Żyrardowie zawiadomienie o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa wykonywania zabiegów lekarsko-weterynaryjnych przez osoby nieposiadające stosownych uprawnień;
- W Schronisku w Kielcach za nierzetelne uznano odnotowywanie w dokumentacji lekarskiej niepełnych przyczyn śmierci zwierząt.

Wykres nr 1

Dane o losie zwierząt w kontrolowanych schroniskach w latach 2008-2010 (I półrocze)

6. W porównaniu do sytuacji odnotowanej w poprzednich kontrolach NIK, zmniejszyła się liczba zgonów zwierząt przebywających w schroniskach (głównie dzięki adopcji). Liczba przypadków śmierci w schroniskach (także w wyniku eutanazji) jest jednak wciąż zbyt wysoka:

- w 2009 roku odnotowano 5549 przypadków śmierci, tj. o 143 mniej niż w 2008 roku (spadek o 2,5%),
- odsetek zgonów zwierząt w stosunku do liczby przyjętych, zmniejszył się z 25,3% w 2008 roku do 24,6% w 2009 roku,
- zmniejszyła się liczba dokonanych eutanazji z 3458 zabiegów w 2008 roku do 3332 w 2009 roku.⁶³,
- śmiertelności zwierząt w zależności od schroniska i jego wielkości, wahała się w granicach od 5,3% do 48,1%. Najmniej zgonów odnotowano w Schronisku dla Zwierząt w Borszowicach (5,3%) i w Suwałkach (6,1%), a najwięcej w Schronisku dla Zwierząt w Bytomiu (48,1%). Wysoką śmiertelność zwierząt odnotowano także w schroniskach w Bydgoszczy (30,4%) oraz w Miedarach (41,6%)⁶⁴.

Dla porównania w 2002 roku⁶⁵ eutanazji poddano 44% psów i 68% kotów przebywających w schroniskach.

⁶³ Zestawienie w załączniku nr 5.5.

⁶⁴ Zestawienie w załączniku nr 5.4.

⁶⁵ Patrz informacja NIK o wynikach kontroli „Realizacja przepisów w zakresie ochrony zwierząt ze szczególnym

W ocenie NIK na skalę śmiertelności zwierząt w schroniskach, poza warunkami pobytu (spowodowanych przede wszystkim występującym zagęszczeniem), istotny wpływ miała wrażliwość i empatia ludzi tam zatrudnionych, a w szczególności ich aktywność i zaangażowanie w proces adopcyjny zwierząt. Świadczy o tym prosta zależność: im wyższy wskaźnik adopcji zwierząt, tym niższy wskaźnik ich śmiertelności.

Powiatowi lekarze weterynarii, uczestniczący w kontroli NIK, nie kwestionowali podanych przyczyn eutanazji. We wszystkich przypadkach uznano, iż występowała konieczność uśmiercenia zwierzęcia w celu zakończenia jego cierpienia. Oprócz wskazań weterynaryjnych (rozległych obrażeń ciała i złamań, nierokujących wyleczenia cierpiących zwierząt) eutanazji poddawano także psy z powodu nadmiernej ich agresywności. Do uśmiercania zwierząt stosowano środek o nazwie Morbital w iniekcji dożylniej, przeznaczony tylko i wyłącznie do eutanazji zwierząt⁶⁶.

- *Spośród skontrolowanych schronisk, najwyższy odsetek śmiertelności zwierząt 48,1% (2.138 zwierząt) odnotowano w Bytomiu. Uczestniczący w kontroli NIK przedstawiciel służb weterynaryjnych ustalił aż 64 przyczyny przeprowadzonej eutanazji zwierząt. Najczęściej występowały przypadki zachorowania na choroby zakaźne i brak poprawy w trakcie ich leczenia, choroby wewnętrzne powodowane spadkiem odporności, doprowadzające do niewydolności wielonarządowej, choroby inwazyjne, stany ciężkie po wypadkach komunikacyjnych, dotkliwe pokąsania wzajemne psów, agresja wobec ludzi i zwierząt, eutanazja ślepych miotów.*

7. Dzięki zaangażowaniu pracowników schronisk, wolontariuszy oraz organizacji zajmujących się ochroną zwierząt, nowych opiekunów znalazło - w okresie objętym kontrolą - 39.451 (65%) przebywających w schroniskach zwierząt.

Schroniska prowadziły akcje informacyjne, promujące adopcję na własnych stronach internetowych, gdzie podawano informacje ogólne o zasadach adopcji oraz o psach i kotach przeznaczonych do adopcji. Pokazywano też zdjęcia zwierząt oraz informacje o możliwości adopcji wirtualnej. W lokal-

nych i regionalnych mediach zamieszczano ogłoszenia o organizowanych akcjach adopcyjnych.

Najmniej adopcji odnotowano w schronisku w Korabiewicach (27%), a najwięcej w schronisku w Łodzi (79%), Małoszycach (78%) w Borszowicach (77%) i w Krakowie (75%). Stosunkowo dobre rezultaty adopcji zwierząt odnotowano też: w Białymstoku (71%), Suwałkach (69%), Toruniu (68%), Kościerzynie (70%), Katowicach (68%) i w Kielcach (67%)⁶⁷.

Regulaminy poszczególnych placówek określały zasady adopcji. W niektórych schroniskach, osoba adoptująca zwierzę wypełniała tzw. „zobowiązanie”, w którym zapewniała, że pies lub kot będzie dobrze traktowany i zostanie otoczony właściwą opieką. Zobowiązywano się także do przestrzegania przepisów i obowiązków, jakie nakładają na właścicieli zwierząt lokalne władze, w tym przestrzegania terminów szczepień ochronnych. W innych schroniskach kwestie te regulowały umowy adopcyjne, w których postanowienia dotyczące np. zgody na kontrolowanie przez pracowników schroniska warunków pobytu zwierzęcia, na ogół były martwymi zapisami, gdyż nikt tego nie robił. We wszystkich schroniskach przyjęto generalną zasadę, że zwierząt nie wydaje się małoletnim, osobom będącym pod wpływem alkoholu lub wobec których istnieje domniemanie, że biorą zwierzę na handel. Przed oddaniem zwierzęcia do adopcji prowadzone były rozmowy z nowym właścicielem na temat warunków bytowania zwierzęcia w nowym otoczeniu.

Jako przykład **dobrej praktyki** należy wskazać sposób postępowania w schronisku w Suwałkach, w którym adopcja była bezpłatna. W celu spopularyzowania bezpłatnej adopcji prowadzono akcję informacyjną na stronach internetowych schroniska oraz w Tygodniku Suwalskim. Ponadto każdego adoptowanego psa wyposażano w obrozę i smycz, a kota w kilogramowy zapas suchej karmy.

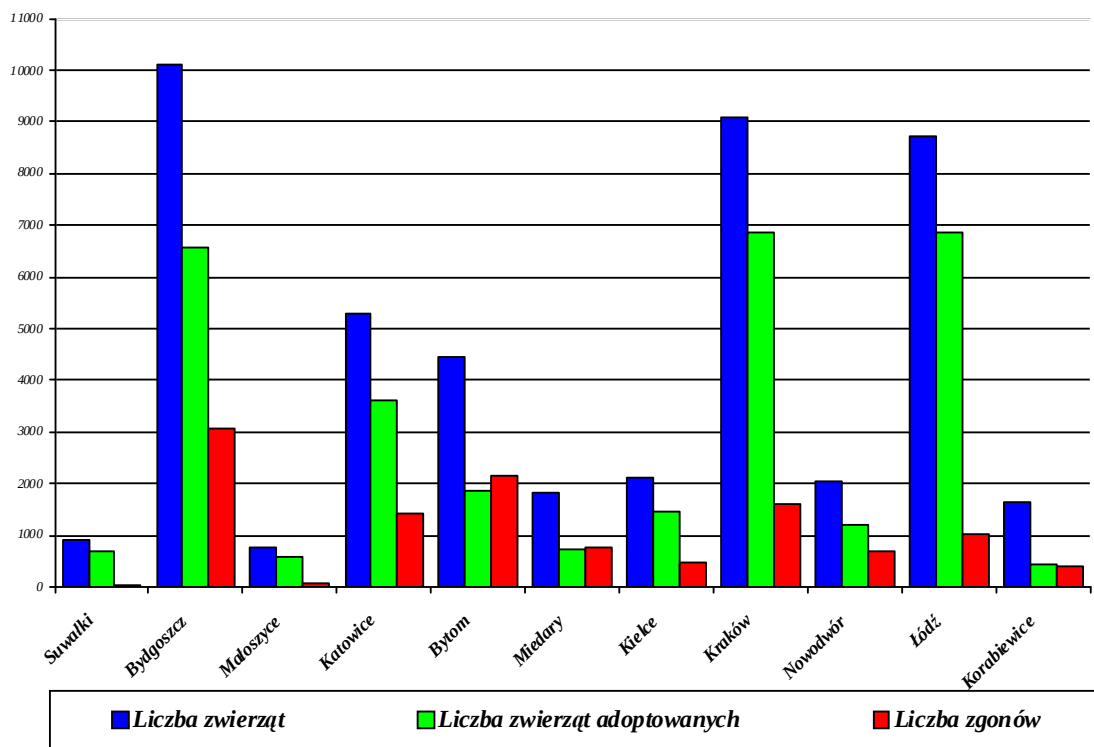
uwzględnieniem transportu zwierząt” KSR-41018-2002 Nr ewid. 8/2003/P/02/172/KSR.

⁶⁶ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz. U. Nr 205, poz. 2102 ze zm.).

⁶⁷ Zestawienie w załączniku nr 5.4.

Wykres nr 2

Porównanie liczb zwierząt przebywających w wybranych schroniskach do liczby zwierząt adoptowanych i liczby zgonów.

8. Niektóre schroniska⁶⁸ (19% objętych kontrolą NIK) samodzielnie bądź przy współudziale organizacji pozarządowych prowadziły akcje i zajęcia edukacyjne propagujące właściwe postawy wobec zwierząt.

Na zajęciach tych, dzieci nie tylko uczyły się właściwych postaw wobec zwierząt, bezpiecznego postępowania z nimi, ale także rozwijały w sobie spontaniczną aktywność i motywację do pomagania zwierzętom. Na przykład:

- *Schronisko w Bydgoszczy prowadziło coroczną akcję „Pomożemy nakarmić Burka i Kicię”, która miała na celu zgromadzenie zimowego zapasu karmy dla zwierząt. Nagrodą w konkursie dla szkoły, której wychowankowie zbiorą największą ilość karmy, był zestaw komputerowy ufundowany przez sponsora oraz tytuł „Honorowego Opiekuna Schroniska 2010/2011”,*
- *w Schronisku w Kielcach utworzono „Polanę edukacyjną”, na której prowadzone są spotkania z dziećmi i młodzieżą szkolną, mające aspekt edukacyjny w sprawach opieki nad zwierzętami i zrozumienia zachowań zwierząt. Liczne wpisy dzieci i młodzieży znajdujące się w „Kronice Schroniska”, potwierdzają pozytywny odbiór organizowanych spotkań.*

- *Schronisko w Białymstoku prowadziło cykl akcji edukacyjnych i informacyjnych (np: „Reks z wizytą”) zachęcających ludzi starszych do znakowania psów w ramach usług świadczonych w pomieszczeniach spółdzielni mieszkaniowych na terenie miasta. W czerwcu 2010 roku utworzono „Ścieżkę edukacyjną Rekasa”, w celu uświadomienia problemów bezdomnych zwierząt. Prezentowane tam były figury psów naturalnej wielkości, z opisem rasy,*

- *pozytywnie należy ocenić zawarcie przez Miasto Elbląg umowy z Towarzystwem Opieki nad Zwierzętami Oddział w Elblągu na finansowanie zadania pn. „Realizacja programu edukacji humanitarno-ekologicznej w szkołach miasta Elbląga”, obejmującego przeprowadzenie konkursu, cyklu pogadanek i wy-*

⁶⁸ Białystok, Bydgoszcz, Kielce, Elbląg.

cieczek o tematyce ekologicznej i ochrony zwierząt. Urząd udzielił na ten cel dotacji z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w kwocie 10,6 tys. zł.

W wystąpieniach skierowanych do kierowników schronisk dla zwierząt wnioskowano wyeliminowanie stwierdzonych w toku kontroli nieprawidłowości.

Kierownicy schronisk dla zwierząt poinformowali, m.in. że: [1] podjęto działania zmierzające do wyeliminowania odstępstw od standardów określonych w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań wetery-

naryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt, [2] wprowadzono oraz zaktualizowano ewidencję przetrzymywanych zwierząt, [3] założono brakującą dokumentację weterynaryjną, w której rzetelnie dokumentowano przypadki eutanazji zwierząt z podaniem jej przyczyn, [4] wprowadzono ewidencję osób adoptujących zwierzęta ze schroniska, [5] wdrożono lub usprawniono systemy znakowania zwierząt i korzystania z baz danych w celu identyfikacji zwierząt.

3.4. Realizacja zadań w zakresie ochrony praw zwierząt przez powiatowe służby weterynaryjne

1. Wszystkie skontrolowane powiatowe inspektoraty weterynarii⁶⁹ były właściwie przygotowane do realizacji zadań związanych z ochroną praw zwierząt.

Zadania te powierzono wyznaczonym komórkom organizacyjnym, których zakres działania, sprecyzowano w regulacjach wewnętrznych dotyczących podstaw działania i organizacji (tj. w statucie i regulaminie organizacyjnym) danej jednostki, dysponującym kompetentnymi pracownikami, o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych.

2. Powiatowe inspektoraty weterynarii rzetelnie prowadziły rejestry podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną (obejmującą m.in. prowadzenie schronisk dla zwierząt, prowadzenie zarobkowego transportu zwierząt, obrotu zwierzętami, organizowanie targów i wystaw zwierząt, prowadzenie miejsc gromadzenia zwierząt itp.) oraz nadawały numery identyfikacyjne podmiotom zgłaszającym działalność nadzorowaną.

Zgodnie z wymogami określonymi w art. 11 ust. 1 i 2 u.o.z.z. oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 grudnia 2008 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną⁷⁰, rejestry prowadzono w formie elektronicznej i zawierały one wszystkie wymagane powołanymi przepisami informacje. Dane z rejestru - stosownie do wymogu określonego w art. 11 ust. 3 powołanej ustawy - przekazywano terminowo, tj. do 15. dnia każdego miesiąca za miesiąc poprzedni, Głównemu Lekarzowi Weterynarii, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii.

Decyzje dotyczące nadania numeru identyfikacyjnego poprzedzały kontrole stwierdzające spełnianie wymagań weterynaryjnych (o których mowa w art. 5 ust. 2 i 4 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt) przez podmiot ubiegający się o wpis do rejestru. W okresie

objętym kontrolą wydano 74 decyzji stwierdzających spełnienie wymagań weterynaryjnych.

3. W latach 2008-2010 (I półrocze) skontrolowane powiatowe inspektoraty weterynarii przeprowadziły 2238 planowych i doraźnych kontroli dobrostanu zwierząt gospodarskich oraz domowych.

W efekcie przeprowadzonych kontroli, PLW podejmowali właściwe działania na rzecz wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości, w tym dotyczących m.in. warunków prowadzenia działalności nadzorowanej. W schroniskach dla bezdomnych zwierząt uwagi PLW koncentrowały się m.in. wokół niekompletnego wykazu zwierząt, niedostatecznego wyposażenia pomieszczeń zabiegowych, nieprawidłowego prowadzenia książki leczenia zwierząt, braku szczepień psów przeciwko wściekliznie, braku dokumentacji potwierdzającej utylizację padłych zwierząt.

Uwagi NIK dotyczyły sposobu dokumentowania czynności kontrolnych przedstawicieli PIW. W połowie skontrolowanych inspektoratów wystąpiły bowiem uchybienia formalne (brak pouczeń o prawie, sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń oraz prawie odmowy podpisania protokołu, brak adnotacji o numerach i datach upoważnień do przeprowadzenia kontroli), w stosunku do wymogów zawartych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 marca 2005 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu wykonywania kontroli przez pracowników Inspekcji Weterynaryjnej⁷¹ oraz w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej⁷².

4. Właściwe i skuteczne były działania powiatowych służb weterynaryjnych w sytuacji naruszenia praw zwierząt. We wszystkich przypadkach doniesień o niehumanitarnym traktowaniu zwierząt⁷³, przeprowadzono kontrole mające na celu wyjaśnienie okoliczności tych zdarzeń. Współpracowano przy tym z jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami społecznymi zajmującymi się ochroną praw

⁶⁹ W Hajnówce, Nakle nad Notecią, Gliwicach, Starachowicach, Limanowej, Łasku, Ostródzie i Sochaczewie.

⁷⁰ Dz. U. z 2009 r. Nr 14, poz. 81. Do 1 marca 2009 r. obowiązywało rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 lipca 2007 r. w tej samej sprawie (Dz. U. Nr 134, poz. 946).

⁷¹ Dz. U. Nr 61, poz. 547, uchylone z dniem 7 marca 2009 r.

⁷² Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744 ze zm.

⁷³ Odnotowano 42 zgłoszenia.

zwierząt oraz z Policją. W sytuacji potwierdzenia się podnoszonych zarzutów, podejmowano działania zmierzające do odebrania zwierząt właścicielowi oraz zawiadamiano organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt.

Na przykład:

- w wyniku kontroli przeprowadzonych w związku z otrzymanymi zawiadomieniami o popełnieniu przestępstwa, Powiatowy Lekarz Weterynarii w Gliwicach wydał 18 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości oraz jedną sprawę skierował do organów ścigania, a w dwóch przypadkach wystąpił z wnioskiem o odebranie zwierząt właścicielowi,
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Łasku skierował do właściwych wójtów gmin dwa wnioski o czasowe odebranie właścicielom 49 zwierząt gospodarskich, z których jeden został wykonany, a drugi oczekiwał na realizację, z uwagi na brak gospodarstwa wyrażającego zgodę na czasowe przetrzymanie zwierząt. Na pozytywną ocenę zasługuje współdziałanie Inspektoratu z Policją, w wyniku którego zostało wszczęte postępowanie karne przeciwko jednemu z kontrolowanych właścicieli zwierząt, zakończone wyrokiem skazującym za znęcanie się nad zwierzętami oraz stosowanie groźby bezprawnej wobec urzędnika realizującego decyzję o odebraniu zwierząt. Jednocześnie sąd zobowiązał oskarżonego do zapewnienia właściwych warunków bytowych zwierzętom pozostającym pod jego opieką,
- we wszystkich przypadkach, niezwłocznie i przy współudziale Policji, jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji społecznych, PLW w Nakle nad Notecią przeprowadzał kontrole na miejscu zdarzenia. W wyniku tych kontroli stwierdzono w jednym przypadku znęcanie się nad zwierzętami. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości wydawano zalecenia w celu ich usunięcia w wyznaczonym terminie,
- do Inspektoratu w Ostródzie wpłynęło 15 doniesień o niehumanitarnym traktowaniu zwierząt lub braku zapewnienia im właściwej opieki i warunków bytowania. W wyniku kontroli, w sześciu przypadkach nie potwierdzono zgłaszanych naruszeń, zaś w pozostałych dziewięciu wydano stosowne zalecenia, skierowano sprawy do odpowiednich organów lub podjęto inne działania (po jednym przypadku uspienia oraz odebrania zwierząt właścicielowi),
- do Powiatowego Inspektoratu Weterynarii w Hajnówce wpłynęło siedem doniesień dotyczących niehumanitarnego traktowania zwierząt lub braku zapewnienia im właściwych warunków bytowania. We wszystkich przypadkach przeprowadzono kontrole mające na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzeń. W dwóch sprawach potwierdzono zgłoszone zarzuty, z czego w jednym przypadku podjęto działania zmierzające do odebrania zwierząt właścicielowi. Zawiadomiono także organy ścigania o popełnieniu przestępstwa z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt⁷⁴. W wyniku tych działań osoba winna znęcania się nad zwierzętami została skazana prawomocnym wyrokiem sądu na karę grzywny. Obecnie przeciwko tej osobie toczy się kolejne postępowanie,

w którym zamiar wzięcia udziału w charakterze oskarżyciela posiłkowego zgłosił Powiatowy Lekarz Weterynarii w Hajnówce.

5. W ramach sprawowanego nadzoru powiatowi lekarze weterynarii przeprowadzili, na zlecenie NIK, doraźne kontrole 36 targowisk, na których zwyczajowo odbywa się handel zwierzętami. Nie stwierdzono przypadków niehumanitarnego traktowania zwierząt i nie wniesiono zastrzeżeń do stanu higieniczno-sanitarnego obiektów. Wskazano na uchybienia i nieprawidłowości w organizacji targowisk, nakazując ich usunięcie.

Rola targowisk w Polsce jako miejsca handlu zwierzętami w ostatnim okresie zmniejszyła się ze względu na niską opłacalność tej działalności i ich niedoinwestowanie. Nadzór nad funkcjonowaniem targowisk zwierząt należy do wyłącznej kompetencji służb weterynaryjnych. Kontrola przeprowadzona na 36 targowiskach w kraju (załącznik nr 5.2) wykazała, że:

- we wszystkich przypadkach został spełniony wymóg określony w art. 5 ust. 1 pkt 2 u.o.z.z., dotyczący zgłoszenia, w formie pisemnej, właściwemu terytorialnie powiatowemu lekarzowi weterynarii, zamiaru prowadzenia targowiska (po przeprowadzeniu kontroli, działalności tej nadano weterynaryjny numer identyfikacyjny),
- 95% targowisk było zarządzanych przez gminy lub przedsiębiorców, z którymi zawarto umowy zlecenia, bądź też były własnością gminnych spółdzielni,
- wszystkie targowiska umiejscowione były na obrzeżach miejscowości, poza terenem zabudowanym, a ich lokalizacja odpowiadała wymogom określonym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 4 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt⁷⁵,
- w dwóch spośród 36 skontrolowanych targowisk, stwierdzono brak regulaminów,
- we wszystkich przypadkach były wyznaczone osoby odpowiedzialne za nadzór (od jednej do czterech osób). Do obowiązków tych osób należało pobieranie opłat, sprzątanie oraz pilnowanie porządku. Osoby te nie były przeszkolone w zakresie postępowania ze zwierzętami, gdyż jak stwierdzono „(...) właściciele zwierząt wiedzieli jak należy postępować”,
- w ocenie Inspekcji Weterynaryjnej liczba osób zatrudnionych na targowiskach odpowiadała

⁷⁴ Dz. U. z 2003 r., Nr 106, poz. 1002 ze zm.

⁷⁵ Dz. U. Nr 11, poz. 67

- potrzebom (w stosunku do niewielkiej liczby sprzedawanych tam zwierząt). Wyjątkiem było targowisko w Bodzentynie, gdzie kontrolujący stwierdził, że *„(...) obecność dwóch pracowników ochrony to zbyt mało aby sprawnie pokierować ruchem około 150 pojazdów wokół rampy stacjonarnej (szczególnie aby uniknąć rozładowania pojazdów posiadających niewłaściwe urządzenia do wyładunku/załadunku zwierząt z pominięciem rampy stacjonarnej)”*,
- praktycznie wszędzie prowadzona była dokumentacja targowiska w formie książki weterynaryjnej, rozliczeń pobranych opłat, dokonanych dezynfekcji,
 - w ocenie Inspekcji Weterynaryjnej obowiązek określony w art. 5 ust. 8 pkt 2 u.o.z.z., dotyczący każdorazowego informowania powiatowego lekarza weterynarii, z co najmniej z 30-dniowym wyprzedzeniem, o planowanym czasie i miejscu zorganizowania targów, generalnie nie był stosowany, gdyż *„(...) od lat targi zwierząt odbywają się w stałych terminach, w określone dni tygodnia lub miesiąca o czym wiedzą wszyscy”*,
 - praktycznie wszystkie kontrolowane miejsca, na których odbywał się targ zwierząt - zgodnie z przepisami § 1 ust 1 cytowanego rozporządzenia - były oznaczone, ogrodzone i utwardzone, z wyjątkiem targowisk w Skoczowie, Wadowicach, Jedwabnem, Kalinowcu, po kontroli których powiatowi lekarze weterynarii wydali decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie utwardzenia i ogrodzenia placów,
 - na terenie $\frac{3}{4}$ skontrolowanych targowisk nie wydzielono miejsc dla poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich, ale zapewniono im ochronę przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi (wiaty, budynki do składowania produktów biobójczych, dla zwłok zwierzęcych). Wszystkie pomieszczenia dla lekarzy weterynarii wymagały remontu,
 - na kontrolowanych targowiskach handlowano przede wszystkim prosiętami, drobiem, królikami, bezpośrednio ze środków transportowych. Nie zachodziła konieczność wyładunku zwierząt z pojazdów, gdyż - jak stwierdzili kontrolujący: *„po sfinalizowaniu sprzedaży zwierzęta były przenoszone z pojazdu na pojazd lub „sprzedający odwoził je na własny koszt na adres nowego właściciela”*. W rezultacie wymogi dotyczące wyposażenia takich targowisk w odpowiednią liczbę zagród, ściółkę do leżenia, czy też budowle zapewniające ochronę przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, w ocenie kontrolujących *„tych miejsc nie dotyczył”*. Jedyne w czterech przypadkach PLW wydali decyzje nakazujące dostosowanie targowisk do wymogów cytowanego rozporządzenia,
 - kontrolujący nie wnosili też zastrzeżeń do środków transportu zwierząt oraz merytorycznej wiedzy osób je przewożących,
 - nie stwierdzono (poza jednym przypadkiem) przywożenia na targowisko zwierząt w nieodpowiedniej kondycji zdrowotnej, jednak miejsca te nie były wyposażone w środki ograniczające ich cierpienia w sytuacjach ekstremalnych. Żadne z targowisk nie dysponowało sprzętem do humanitarnego, natychmiastowego uboju zwierzęcia, gdyż - jak argumentowano - *„(...) Nie dokonuje się uboju na placu targowym ze względów higienicznych oraz z braku możliwości oddzielenia miejsca uboju od innych uczestników targu, w tym dzieci, a także od innych zwierząt, które nie powinny mieć kontaktu wzrokowego podczas uboju. W razie potrzeby możliwe jest skierowanie zwierzęcia do uboju z konieczności w okolicznych rzeźniach”*,
 - kontrolujący nie wnosili uwag do stanu higieniczno-sanitarnego targowisk, stwierdzając że służby porządkowe każdorazowo po zakończeniu targu wywiązywały się ze swoich obowiązków - po zakończeniu sprzedaży zwierząt miejsca, w których były one przetrzymywane były na bieżąco oczyszczane i odkażane.

W odpowiedziach na wystąpienia pokontrolne powiatowi lekarze weterynarii zapewnili o prawidłowym sposobie dokumentowania czynności kontrolnych oraz o podjętych działaniach w celu poprawy nadzoru w zakresie ochrony zwierząt.

4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

4.1. Przygotowanie kontroli

Kontrola została podjęta z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli. Poprzedzona została analizą stanu prawnego, dostępnych dokumentów, opracowań, skarg, doniesień medialnych oraz wyników dotychczasowych kontroli NIK. W okresie obowiązywania u.o.z. NIK skontrolowała:

- w 1997 roku nadzór nad warunkami transportu zwierząt gospodarskich⁷⁶,
- w 1999 roku wykonywanie zadań w zakresie ochrony zwierząt⁷⁷,
- w 2002 roku realizację przepisów w zakresie ochrony zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem transportu zwierząt⁷⁸,
- w 2004 roku funkcjonowanie nadzoru nad obrotem i ubojem zwierząt rzeźnych ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu zwierząt⁷⁹.

Zapoznano się również z wieloma interwencjami poselskimi w tej sprawie, dotyczącymi m.in. wyjaśnienia przepisów odnoszących się do zasad i warunków wyłapywania bezdomnych zwierząt⁸⁰, regulujących zasady ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, przepisów ochrony praw zwierząt, a w szczególności standardów udzielanej opieki weterynaryjnej⁸¹, potrzeby wprowadzenia przepisów zakazujących handlu zwierzętami domowymi na giełdach, bazarach i targowiskach⁸², działań podejmowanych w celu poprawy traktowania zwierząt⁸³, funkcjonowania schronisk dla zwierząt⁸⁴, kar za znęcanie się nad zwierzętami⁸⁵ i problemu godnego traktowania zwierząt w Polsce⁸⁶.

Na tej podstawie w programie kontroli, określono cel i kierunek badań, pozwalający na uzyskanie oczekiwanych danych. Tematyka kontroli opracowana została oddzielnie dla każdego typu jednostek, w zależności od rodzaju wykonywanych zadań. W komentarzach do poszczególnych kontrolowanych zagadnień lub pytań zaznaczono jakie aspekty kontrolowanej działalności wymagają zwrócenia szczególnej uwagi.

4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Wyniki kontroli przedstawiono w protokołach kontroli, do których poza dwoma przypadkami (Schroniska dla Zwierząt w Łodzi i Urzędu Miejskiego w Bydgoszczy) nie wniesiono zastrzeżeń. W czynnościach kontrolnych, prowadzonych w 21 schroniskach dla bezdomnych zwierząt na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy o NIK, uczestniczyli przedstawiciele służb weterynaryjnych. W informacji wykorzystano też wyniki przeprowadzonej w I kwartale 2011 r. przez Delegaturę NIK w Warszawie kontroli doraźnej w Fundacji „Niedźwiedź” prowadzącej Schronisko dla zwierząt w Korabiewicach oraz w Urzędzie Gminy Puszcza Mariańska⁸⁷.

W wyniku ustaleń dokonanych w schroniskach dla zwierząt, w trybie art. 29 pkt 2 lit. „f” ustawy o NIK, w 132 nieobjętych kontrolą NIK jednostkach zasięgnięto informacji m.in. na temat obowiązujących w poszczególnych gminach regulacji prawnych w zakresie wyłapywania bezdomnych zwierząt, sposobu postępowania z nimi oraz przedsiębiorców świadczących usługi w tym zakresie.

Do kierowników wszystkich kontrolowanych jednostek (54) oraz innych podmiotów skierowano łącznie 96 wystąpień, zawierających ogółem 169 wniosków pokontrolnych. Poza jednostkami kontrolowanymi, odbiorcami wystąpień pokontrolnych były głównie organy gmin, które nie podjęły stosownych uchwał (określających warunki prowadzenia działalności obejmującej opiekę nad bezdomnymi zwierzę-

⁷⁶ Informacja NIK o wynikach kontroli „Nadzoru nad warunkami transportu zwierząt gospodarskich”, Nr ewid. DTL-41006/97.

⁷⁷ Informacja NIK o wynikach kontroli „Ochrona zwierząt”, Nr ewid. 20/2000/P/99/040/DOC.

⁷⁸ Informacja NIK o wynikach kontroli „Realizacja przepisów w zakresie ochrony zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem transportu zwierząt” KSR-41018-2002 Nr ewid. 8/2003/P/02/172/KSR.

⁷⁹ Informacja NIK o wynikach kontroli „Funkcjonowanie nadzoru nad obrotem i ubojem zwierząt rzeźnych ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu zwierząt” KSR-411400/2004 Nr ewid. 201/2004/D04503/KSR.

⁸⁰ Interpelacja posłanki na Sejm RP Pani Joanny Muchy, Nr 1842 (pismo SPS-023-1842/08 z 14 marca 2008 r.).

⁸¹ Interpelacja posła na Sejm RP Pana Pawła Poncylijsza, Nr 8343 (pismo nr SPS-023-8343/09 z 6 marca 2009).

⁸² Interpelacja posłanki na Sejm RP Pani Joanny Muchy, Nr 8400 (pismo nr SPS-023-8400/09 z 12 marca 2009 r.).

⁸³ Interpelacja poselska posłanki na Sejm RP Pani Bożeny Szydłowskiej, Nr 9704 (pismo nr SPS-023-9704/09 z 26 maja 2009 r.).

⁸⁴ Interpelacja posła na Sejm RP Pana Tadeusza Motowidła, Nr 9715 (pismo nr SPS-023-9715/09 z 28 maja 2009 r.).

⁸⁵ Interpelacja posła na Sejm RP Pana Kazimierza Moskale, Nr 11091 (pismo SPS-023-11091/09 z 2 września 2009 r.).

⁸⁶ Interpelacja Pani poseł Beaty Bublewicz oraz grupy posłów na Sejm RP, Nr 10127 (pismo nr SPS-023-10127/09 z 26 czerwca 2009 r.).

⁸⁷ NIK negatywnie oceniła działalność Fundacji w zakresie prowadzenia schroniska dla bezdomnych zwierząt oraz działalność Wójta Gminy w zakresie wydania zezwolenia na prowadzenie schroniska.

tami), bądź korzystały z usług objętych kontrolą podmiotów (prowadzących działalność w zakresie wyłapywania i opieki nad bezdomnymi zwierzętami), które nie posiadały wymaganych zezwoleń. Do ocen, uwag i wniosków zawartych w tych wystąpieniach nie wniesiono zastrzeżeń. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że 87 wniosków zostało zrealizowanych, 53 znajdowało się w trakcie realizacji, a 29 nie zostały jeszcze zrealizowane (stan na 17 czerwca 2011 r.). Z treści odpowiedzi wynika, że zostały podjęte działania w celu zapewnienia realizacji wniosków.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami NIK skierowała do organów ścigania dwa zawiadomienia o uzasadnionych podejrzeniach popełnienia przestępstw.

Finansowe rezultaty kontroli wyniosły 2.309,5 tys. zł i dotyczyły kwot wydatkowanych z naruszeniem prawa (wartości usług w zakresie wyłapywania i przetrzymywania bezdomnych zwierząt, zleconych przez gminy podmiotom nieposiadającym wymaganych zezwoleń).

Na zlecenie NIK - w trybie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK - powiatowi lekarze weterynarii przeprowadzili kontrole doraźne 36 targowisk, na których sprzedawane były zwierzęta. W efekcie tych kontroli wydano cztery decyzje, których egzekwowaniem zajmują się właściwe inspektoraty.

W trakcie kontroli, w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, w 132 j.s.t. zasięgano informacji na temat przyjętych rozwiązań w zakresie zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom. W tym samym trybie zasięgano informacji w Ministerstwie Sprawiedliwości, Komendzie Głównej Policji i Głównym Inspektoracie Weterynarii, dotyczących problematyki ochrony praw zwierząt. W trakcie kontroli skierowano ankietę do 20 organizacji pozarządowych, (których statutowym celem jest ochrona zwierząt) w celu pozyskania ich opinii o istniejącym systemie ochrony zwierząt. Opinie zaprezentowano w załączniku nr 5.3)

Do informacji stanowiska przedstawili Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Główny Lekarz Weterynarii, który - w przeciwieństwie do Ministra - zgodził się z uwagami i wnioskami NIK zawartymi w rozdziale 2.2. Oba stanowiska dołączono do niniejszej informacji.

5. Załączniki

5.1. Charakterystyka uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych oraz stanu prawnego

Nieuzasadnione lub niehumanitarne zabijanie zwierząt oraz znęcanie się nad nimi jest zabronione i podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku, a gdy sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem - do lat 2 (art. 35 ust. 1 i 2 u.o.z.). W ustawie o ochronie zwierząt (art. 5) szczegółowo określono rodzaje karalnej przemocy wobec zwierząt - począwszy od nieuzasadnionego lub niehumanitarnego zabijania zwierząt oraz znęcania się nad nimi, do zadawania albo świadomego dopuszczania bólu lub cierpień. Jako przykłady podano m.in.: umyślne kalectwo i ranienie zwierząt, wykorzystywanie zwierząt chorych, słabych lub kulawych, bicie, a także drażnienie, umyślne straszenie i bestialskie porzucanie zwierząt (przywiązywanie przy drodze lub w lesie psów, wyrzucanie na ulice kotów i innych zwierząt domowych).

Statystyki Policji wskazują, że liczba wykrytych bądź zgłoszonych czynów niedozwolonych, popełnianych wobec zwierząt, w ostatnich latach wzrasta. Z danych policyjnego systemu statystyki przestępczości TEMIDA wynika, że w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2010 r. wszczęto 4.598 postępowań przygotowawczych w sprawach za przestępstwa przewidziane w ustawie o ochronie zwierząt (w 2008 roku 1.940, w 2009 roku 1.785, w I połowie 2010 roku 873)⁸⁸. Z informacji uzyskanej z Ministerstwa Sprawiedliwości⁸⁹ wynika, że w 2008 r. prawomocnie skazano na tej podstawie 527 osób dorosłych (w tym 51 sprawców działających ze szczególnym okrucieństwem)⁹⁰.

W związku z nagłaśnianymi przez media kolejnymi przypadkami bestialskiego traktowania zwierząt, środowiska zajmujące się ich ochroną, publicyści, na-

ukowcy⁹¹, politycy⁹² i posłowie⁹³ coraz częściej wypowiadają się o konieczności zaostrzenia i rozszerzenia stosowanych sankcji karnych wobec tych, którzy dopuszczają się złego traktowania zwierząt.

1. Obowiązki i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zwierząt

Organizowanie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami oraz zapewnianie im opieki należy do zadań gmin, określonych w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz w ustawie o ochronie zwierząt. Przepisy ww. aktów prawnych przyznają radom gmin oraz wójtom, burmistrzom i prezydentom miast kompetencje polegające m.in. na:

- określeniu wymagań wobec osób utrzymujących zwierzęta domowe w celu zapewnienia

⁹¹ W opinii dr Ryszarda Kulika psychologa społecznego, lekceważące podejście sądów do spraw agresji skierowanej na zwierzęta jest trudne do zaakceptowania. W jego opinii surowe kary jednak przynoszą więcej szkody niż pożytku. Kara powinna wywoływać zmiany w psychice sprawcy. Lepszym pomysłem niż wsadzanie do więzienia byłaby praca na rzecz schronisk dla zwierząt, gdzie sprawca zmieniałby swoją postawę i mógłby zadośćuczynić wyrządzonej szkodzi [wypowiedź przytoczona za Gazetą Wyborczą].

⁹² Źródło: <http://www.tvn24.pl/1-1,1689794,0,1> „Osobom, które znęcają się nad zwierzętami powinny być wymierzone wysokie kary finansowe, nawet 50 tysięcy złotych - powiedziała w „Faktach po Faktach” TVN24 Joanna Mucha, przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu Przyjaciół Zwierząt. Z tym zgodził się mecenas Marek Małecki, który stwierdził, że w karze więzienia „nie ma elementu edukacji”, dlatego powinno się zasądzać kary finansowe, a także pracę na rzecz zwierząt. Posłanka PO komentowała wyrok sądu rejonowego w Nowym Targu, który skazał na karę 10 miesięcy więzienia trzech mężczyzn, którzy zakatowali psa rasy Husky ciągnąc go przywiązane do samochodu. Według posłanki osoby, które męczą zwierzęta powinny w ramach kary pracować na ich rzecz, co byłoby bardziej resocjalizujące, niż odbywanie kary pozbawienia wolności. Dodała, że chce zaostrzyć kary finansowe za przemoc w stosunku do zwierząt, bo teraz - jak stwierdziła są one „śmieszne”. Według Joanny Muchy kara maksymalna powinna - jak postulują organizacje społeczne - wynosić 50 tys. zł”.

⁹³ Zapytanie nr 4775 Posła Ireneusza Rasia, interpelacja nr 11091 Posła Kazimierza Moskala.

⁸⁸ Informacja z dnia 1 listopada 2010 r. złożona przez zastępcę dyrektora Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji.

⁸⁹ Informacja z dnia 11 stycznia 2011 r. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości.

⁹⁰ Według informacji Ministerstwa Sprawiedliwości dane statystyczne za rok 2009 i 2010 są w trakcie opracowywania i będą dostępne w II kwartale 2011 r.

bezpieczeństwa i czystości w miejscach publicznych (art. 3 ust. 2 pkt 4 u.o.cz.),

- zorganizowaniu ochrony przed bezdomnymi zwierzętami (art. 3 ust. 2 pkt 5 u.o.cz.),
- określeniu, w gminnym regulaminie utrzymania czystości i porządku, zasad dotyczących władania zwierzętami domowymi i gospodarskimi (art. 4 ust. 2 pkt 6 i 7 u.o.cz.),
- zapewnieniu opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywaniu (art. 11 ust. 1 u.o.z.),
- rozstrzygnięciu o dalszym postępowaniu z wyłapanymi zwierzętami (art. 11 ust. 3 u.o.z.),
- określeniu wymagań jakie muszą spełniać przedsiębiorcy, prowadzący działalność w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, a także prowadzący schroniska dla bezdomnych zwierząt, grzebowniska i spalarnie zwłok zwierzęcych i ich części (art. 7 ust. 3 u.o.cz.) oraz udzielaniu przedsiębiorcom zezwolenia na ww. działalność (art. 7 ust. 1 pkt 3 i 4, ust. 6 u.o.cz.); obowiązku uzyskania takiego zezwolenia nie mają gminne jednostki organizacyjne (art. 7 ust. 5 ww. ustawy), ale muszą spełniać warunki wymagane przy ich udzielaniu,
- kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy w zakresie zgodności jej wykonywania z udzielonym zezwoleniem; do kontroli tej stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁹⁴ (art. 8 b u.o.cz.),
- czasowym odebraniu zwierzęcia niewłaściwie traktowanego i przekazaniu go innemu schronisku dla zwierząt (art. 7 u.o.z.); decyzja w tej sprawie podejmowana jest z urzędu lub na wniosek Policji, lekarza weterynarii lub upoważnionego przedstawiciela organizacji społecznej, którego statutowym celem działania jest ochrona zwierząt i podlega natychmiastowemu wykonaniu,
- przyjęciu (fakultatywnie), programu zapobiegającego bezdomności zwierząt, dopuszczającego w szczególności ich sterylizację albo kastrację, usypianie ślepych miotów, a także poszukiwanie nowych właścicieli dla zwierząt (art. 11a u.o.z.).

⁹⁴ Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095, ze zm.

2. Ochrona zwierząt w schroniskach dla bezdomnych zwierząt

Schroniska dla zwierząt funkcjonują w różnych formach organizacyjnych – mogą je prowadzić jednostki sektora finansów publicznych (gminne jednostki gospodarki komunalnej), stowarzyszenia, fundacje, osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej (na podstawie umowy). Na prowadzenie schronisk dla zwierząt przez podmioty inne niż komunalne, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 4 u.o.cz. wymagane jest zezwolenie wójta, burmistrza lub prezydenta, właściwego ze względu na miejsce świadczenia usług.

Organizację oraz zasady funkcjonowania schronisk określa rozporządzenie w sprawie wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt. Przepisy te określają zasady lokalizacji i wyposażenia schronisk, zasady ich organizacji, rodzaje pomieszczeń niezbędnych do wykonywania zabiegów leczniczych i chirurgicznych, izolowania zwierząt chorych lub podejrzanych o chorobę oraz agresywnych, zasady prowadzenia dokumentacji przyjętych zwierząt oraz sprawowania nad nimi opieki.

W maju 2011 r., na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej⁹⁵, została wydana Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli schronisk dla zwierząt⁹⁶. W rozdziale III Instrukcji wprowadzono również niewynikające wprost z przepisów prawa zalecenia, co do zakresu i sposobu prowadzenia kontroli, służące jako pomoc w prawidłowej ocenie stanu faktycznego w zakresie dobrostanu zwierząt w schroniskach. NIK zauważa, że stosowanie tej Instrukcji umożliwi ujednolicenie sposobu prowadzenia kontroli oraz dokonywania ocen dobrostanu zwierząt w schroniskach.

W Polsce, według danych Głównego Inspektora Weterynarii, zarejestrowanych było 146 schronisk dla zwierząt⁹⁷ (stan na 31 grudnia 2010 r.). Średnio więc jedno schronisko będące pod nadzorem wetery-

⁹⁵ Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744 ze zm.

⁹⁶ Instrukcja Nr GIWz.420/AW – 32/11 z dnia 20 maja 2011 r.

⁹⁷ Sprawozdanie RRW-3 z realizacji państwowego nadzoru weterynaryjnego, organizacji Inspekcji Weterynaryjnej oraz stanu kadr w 2010 r.

naryjnym obsługiwało 17 gmin. Z informacji uzyskanej w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK wynika⁹⁸, że Główny Lekarz Weterynarii gromadzi corocznie raporty z wizytacji schronisk dla bezdomnych zwierząt, sporządzane przez powiatowych lekarzy weterynarii i stanowiące źródło danych statystycznych dotyczących zwierząt jak i podstawowych informacji o stanie schronisk. Ze sprawozdania z realizacji państwowego nadzoru weterynaryjnego wynika, że w 2010 roku przeprowadzono w schroniskach dla bezdomnych zwierząt 488 kontroli weterynaryjnych, w rezultacie których ujawniono 338 różnych nieprawidłowości w 67 schroniskach.

Funkcje schronisk dla zwierząt bądź wykonywanie zadań z zakresu opieki nad zwierzętami przejmują niekiedy prywatni przedsiębiorcy, prowadząc tzw. azyle, przytuliska, czasowe miejsca przetrzymywania zwierząt lub też hotele dla zwierząt. Liczba tych podmiotów nie jest znana, bowiem tego typu działalność nie podlega nadzorowi weterynaryjnemu, nie wymaga też uzyskania zezwolenia, a jedynie wpisu w ewidencji działalności gospodarczej w gminach.

3. Ochrona zwierząt w miejscach ich gromadzenia, a w szczególności na targowiskach

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w rozporządzeniu w sprawie wymagań weterynaryjnych w zakresie organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt, określił zasady oraz warunki ich organizowania. Zgodnie z przepisem art. 1 lit. b oraz art. 4 ust.1 u.o.z.z., prowadzenie targowisk jest działalnością nadzorowaną, a jej podjęcie - w myśl postanowień art. 5 ust. 1 pkt 2 cytowanej ustawy - jest dozwolone po uprzednim zgłoszeniu, w formie pisemnej, zamiaru jej prowadzenia właściwemu powiatowemu lekarzowi weterynarii. Podmioty (zazwyczaj gminy) prowadzące targowiska (tj. działalność nadzorowaną), zgodnie z art. 5 ust. 8 cytowanej ustawy, są zobowiązane zawiadomić powiatowego lekarza weterynarii (właściwego terytorialnie) o czasie i miejscu organizowania targów – co najmniej na 30 dni przed planowanym terminem.

Wykaz aktów prawnych

- 1) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 ze zm.),
- 2) Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.);
- 3) Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 ze zm.),
- 4) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.),
- 5) Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744 ze zm.),
- 6) Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz. U. z 2011 r. Nr 45 poz. 236 ze zm.),
- 7) Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.), uchylona z dniem 1 stycznia 2010 r.,
- 8) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240),
- 9) Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275 ze zm.),
- 10) Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 ze zm.),
- 11) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt (Dz. U. Nr 11, poz. 67),
- 12) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt (Dz. U. Nr 158, poz. 1657),
- 13) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 grudnia 2008 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną (Dz. U. z 2009 r. Nr 14, poz. 81),
- 14) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 marca 2005 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu wykonywania

⁹⁸ Pismo GIWpr0910-3a/2010 Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 19 listopada 2010 r.

- kontroli przez pracowników Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. Nr 61, poz. 547), uchylone z dniem 7 marca 2009 r.),
- 15) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie sposobu ustalania i wysokości opłat za czynności wykonywane przez Inspekcję Weterynaryjną, sposobu i miejsc pobierania tych opłat oraz sposobu przekazywania informacji w tym zakresie Komisji Europejskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 2, poz. 15 ze zm.),
 - 16) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 1998 r. w sprawie zasad i warunków wyłapywania bezdomnych zwierząt (Dz. U. Nr 116, poz. 753),
 - 17) Zarządzenie Nr 11 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich, powiatowych i granicznych inspektoratów weterynarii (Dz. Urz. MRiRW Nr 11, poz. 12 ze zm.; uchylone z dniem 26 marca 2010 r.),
 - 18) Zarządzenie Nr 1 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie organizacji wojewódzkich, powiatowych i granicznych inspektoratów weterynarii (Dz. Urz. MRiRW Nr 3, poz. 3),
 - 19) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 sierpnia 2004 r. w sprawie wymagań dla gabinetów weterynaryjnych (Dz. U. Nr 194, poz. 1990),
 - 20) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt i dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej (Dz. U. Nr 100, poz. 1022),
 - 21) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz. U. Nr 205, poz. 2102 ze zm.),
 - 22) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny (Dz. U. Nr 13, poz. 103),
 - 23) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie wzoru i szczegółowego sposobu prowadzenia rejestru psów zaszczepionych przeciwko wściekliźnie oraz wzoru zaświadczenia o szczepieniu psa przeciwko wściekliźnie (Dz. U. Nr 160, poz. 1672),
 - 24) Europejska Konwencja o ochronie zwierząt hodowlanych i gospodarskich sporządzona w Strasburgu dnia 10 marca 1976 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 104, poz. 665),
 - 25) Europejska Konwencja o ochronie zwierząt przeznaczonych do uboju sporządzona w Strasburgu dnia 10 maja 1979 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 126, poz. 810).

5.2. Wykaz skontrolowanych jednostek i osób kierujących tymi jednostkami, a także ocen skontrolowanej działalności zawartych w wystąpieniach pokontrolnych NIK

Lp.	Jednostki objęte kontrolą	Osoby odpowiedzialne za kontrolowaną działalność	Ocena P (pozytywna) P (n) (pozytywna z nieprawidłowościami) N (negatywna)
1.	Urząd Miejski w Białymstoku	Prezydent Miasta Białegostoku Tadeusz Truskolaski	P (n)
2.	Urząd Miejski w Suwałkach	Pełniący funkcję Prezydenta Miasta Suwałk od 11 sierpnia 2010 r. jest Wiesław Stelmach. Poprzednio Prezydentem Miasta Suwałk, od 19 listopada 2002 roku do 25 lipca 2010 r. był Józef Gajewski	P (n)
3.	Urząd Miasta Hajnówka	Burmistrz Miasta Hajnówka Anatol Ochryciuk.	P (n)
4.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Hajnówce	Powiatowy Lekarz Weterynarii w Hajnówce Jan Dynkowski.	P (n)
5.	Schronisko dla Zwierząt w Białymstoku	Kierownik Schroniska Waldemar Okulus	P (n)
6.	Hodowla Psów Rasowych – Schronisko „SIANOŻĘĆ” Lauryn Bogdan w Suwałkach	Właściciel Schroniska Bogdan Lauryn	P (n)
7.	Urząd Miasta Bydgoszcz	Prezydent Miasta Bydgoszczy Konstanty Dombrowicz	P (n)
8.	Urząd Miasta Torunia	Prezydent Miasta Torunia Michał Franciszek Zaleski.	P (n)
9.	Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce	Wójt Gminy Wielka Nieszawka Kazimierz Kaczmarek.	P (n)
10.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Nakle nad Notecią	Powiatowy Lekarz Weterynarii w Nakle Piotr Kwiatkowski.	P (n)
11.	Schronisko dla Zwierząt w Bydgoszczy	Dyrektor Schroniska Izabella Szolginia	P
12.	Schronisko dla Zwierząt w Toruniu	Agnieszka Wiśniewska Firma Usługowo-Handlowa „Perro” w Papowie Toruńskim prowadząca Miejskie Schronisko dla Zwierząt w Toruniu	P (n)
13.	Spółka z o. o. AZYL z siedzibą w Nowym Glinie, prowadząca Schronisko dla Zwierząt w Kościerzynie	Prezes Zarządu Mariusz Dewo	P (n)
14.	Ośrodek Tresury Psów, Hotelu i Schroniska dla Psów „BAJER”, Sławomir Twardziak, Małoszyce	Kierownik Schroniska Sławomir Twardziak.	P (n)
15.	Urząd Miejski w Bytomiu	Prezydent Bytomia Piotr Koj.	P (n)
16.	Urząd Miasta Katowice	Prezydent Miasta Katowice Piotr Uşok	P (n)
17.	Urząd Miejski w Błachowni	Burmistrz Błachowni Anetta Ujma	P (n)
18.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Gliwicach	Powiatowy Lekarz Weterynarii w Gliwicach Szczepan Błachut.	P (n)
19.	Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Bytomiu administrowane przez Zakład Robót Drogowych i Terenów Zielonych Sp. z o.o. w Bytomiu	Kierownik Schroniska Anna Kornas	P (n)
20.	Miejskie Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Katowicach	Adam Matusiak przedsiębiorca	P (n)
21.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe ZAMEX w Miasteczku Śląskim Schronisko dla Zwierząt w Miedarach	Prowadząca Schronisko dla Zwierząt Dorota Kufel	P (n)
22.	Urząd Miasta Kielce	Prezydent Miasta Kielce Wojciech Lubawski	P
23.	Urząd Miejski w Sędziszowie	Burmistrz Sędziszowa Wacław Szarek	P
24.	Urząd Miasta Starachowice	Prezydent Miasta Starachowice Wojciech Bernatowicz	N
25.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Starachowicach	Powiatowy Lekarz Weterynarii w Starachowicach Zbigniew Polak	P (n)
26.	Zakład Usług Komunalnych w Sędziszowie	Dyrektor Zakładu Usług Komunalnych Sędziszów Wiesław Jarzyński	P
27.	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Kielcach	Prezes Zarządu Krzysztof Soleciki	P (n)

Załączniki

28.	Urząd Miasta Krakowa	Prezydent Miasta Krakowa Jacek Majchrowski	P
29.	Urząd Miasta Nowy Targ	Burmistrz Miasta Nowy Targ Marek Fryżlewicz	P
30.	Urząd Miejski w Słomnikach	Burmistrz Gminy Słomniki Paweł Knafel.	P (n)
31.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Limanowej	Powiatowy Lekarz Weterynarii w Limanowej Jerzy Joniec	P (n)
32.	Krakowskie Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Krakowie	Prezes Zarządu Towarzystwa Jadwiga Osuchowa	P
33.	Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Nowym Targu	Przedsiębiorca Celina Pawluśkiewicz	P
34.	Urząd Miasta i Gminy Olkusz	Burmistrz Olkusza Dariusz Rzepka	N, a od IV kw. 2008 r. P
35.	Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Nowodworze	Właścicielka Schroniska Małgorzata Jadwiga Szumiło	P (n)
36.	Urząd Miasta w Łodzi	Pełniący funkcję Prezydenta Miasta Łodzi Tomasz Sadzyński	P (n)
37.	Urząd Miejski w Wieluniu	Burmistrz Wielunia Mieczysław Majcher	P (n)
38.	Urząd Miasta Bełchatowa	Prezydent Miasta Bełchatowa Wiesław Chrzanowski	P (n)
39.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Łasku	Powiatowy Lekarz Weterynarii w Łasku Sławomir Borkowski	P (n)
40.	Zakład Usług Leśnych i Komunalnych „ECHO” w Wieluniu	Właściciel Zakładu Jan Urbaniak	P (n)
41.	Schronisko dla Zwierząt w Łodzi	Dyrektor Schroniska Bogumiła Skowrońska – Werecka	P (n)
42.	Hotel dla Zwierząt i Ptactwa Domowego Longin Siemiński” w Wojtyszkach	Właściciel Longin Siemiński	P (n)
43.	Urząd Miejski w Elblągu	Prezydent Miasta Elbląga Henryk Słonina	P
44.	Urząd Miejski w Szczytnie	Burmistrz Szczytna Danuta Górka	P (n)
45.	Urząd Miasta Iławy	Burmistrz Miasta Iławy Włodzimierz Ptasznik	P (n)
46.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Ostródzie	Powiatowy Lekarz Weterynarii w Ostródzie Andrzej Jankowski	P (n)
47.	Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Elblągu	Kierownik Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt w Elblągu OTOZ „Animals” Agnieszka Wierzbicka	P
48.	Zakład Usług Komunalnych w Szczytnie z siedzibą w Gizewie	Dyrektor Andrzej Pleskot	P (n)
49.	Urząd Miasta w Żyrardowie	Prezydent Miasta Żyrardów Andrzej Wilk	P (n)
50.	Urząd Miasta w Ciechanowie	Prezydent Miasta Ciechanowa Waldemar Wardziński	P (n)
51.	Urząd Miejski w Sochaczewie	Burmistrz Miasta Sochaczew Bogumił Czubacki	P (n)
52.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Sochaczewie	Powiatowy Lekarz Weterynarii Wojciech Wojciechowski	P (n)
53.	Fundacja Niedźwiedź Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Korabiewicach	Właścicielka Schroniska w Korabiewicach Magdalena Szwarc	P (n)
54.	Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Pawłowie	Kierownik Schroniska w Pawłowie Krzysztof Jeziółkowski	P (n)
Wykaz podmiotów niekontrolowanych, do których skierowano wystąpienia pokontrolne w związku z ustaleniami kontroli			
1.	Urząd Gminy w Chrzastowicach	Wójt Gminy Chrzastowice Helena Rogacka	
2.	Urząd Gminy w Zbroszowicach	Wójt Gminy w Zbroszowicach Wiesław Olszewski	
3.	Urząd Gminy w Przystajni	Wójt Gminy w Przystajni Andrzej Kucharczyk	
4.	Urząd Gminy w Tarnowie Opolskim	Wójt Gminy w Tarnowie Opolskim Zygmunt Cichoń	
5.	Urząd Gminy w Tworogu	Wójt Gminy w Tworogu Eugeniusz Gwóźdź	
6.	Urząd Gminy we Wręcycy Wielkiej	Wójt Gminy we Wręcycy Wielkiej Henryk Krawczyk	
7.	Urząd Miasta i Gminy w Gorzowie Śląskim	Burmistrz Gorzowa Śląskiego Artur Tomala	
8.	Urząd Gminy w Bobrownikach	Wójt Gminy w Bobrownikach Arkadiusz Ziemia	
9.	Urząd Gminy w Mierzęcicach	Wójt Gminy Mierzęcice Grzegorz Podlejski	
10.	Urząd Gminy w Pankach	Wójt Gminy Panki Bogdan Praski	
11.	Urząd Miasta w Kluczborku	Burmistrz Miasta Kluczbork Jarosław Kielar	
12.	Urząd Gminy w Psarach	Wójt Gminy Psary Tomasz Sadło	
13.	Urząd Miasta i Gminy w Grodkowie	Burmistrz Grodkowa Marek Antoniewicz	
14.	Urząd Miasta i Gminy w Toszku	Burmistrz Miasta i Gminy Toszek Grzegorz Kupczyk	
15.	Urząd Miasta i Gminy w Koziegłowych	Burmistrz Miasta i Gminy Koziegłowy Jacek Ślęczka	
16.	Urząd Miejski w Kłobucku	Burmistrz Miasta i Gminy Kłobuck Krzysztof Nowak	
17.	Urząd Miasta i Gminy w Lewinie Brzeskim	Burmistrz Lewina Brzeskiego Anna Twardowska	
18.	Urząd Miasta w Wołczynie	Burmistrz Miasta i Gminy Wołczyn Jan Leszek Wiącek	

Załączniki

19.	Urząd Miasta i Gminy w Zawadzkiem	Burmistrz Gminy i Miasta Zawadzkie Mieczysław Orgacki	
20.	Urząd Miasta i Gminy w Zdzeszowicach	Burmistrz Miasta i Gminy Zdzeszowice Dieter Przewdzing	
21.	Urząd Gminy w Pawonkowie	Wójt Gminy Pawonków Henryk Swoboda	
22.	Urząd Gminy w Ciasnej	Wójt Gminy Ciasna Zdzisław Klej	
23.	Urząd Gminy w Konopiskach	Wójt Gminy Konopiska Jerzy Socha	
24.	Urząd Gminy w Lasowicach Wielkich	Wójt Gminy Lasowice Wielkie Daniel Gagad	
25.	Urząd Miasta i Gminy w Niemodlinie	Burmistrz Miasta i Gminy Niemodlin Mirosław Stankiewicz	
26.	Urząd Miasta i Gminy w Białej	Burmistrz Miasta i Gminy Biała Arnold Hinderla	
27.	Urząd Miasta i Gminy w Korfantowie	Burmistrz Korfantowa Zdzisław Martyna	
28.	Urząd Miasta i Gminy w Ozimku	Burmistrz Gminy i Miasta Ozimek Marek Korniak	
29.	Urząd Miasta w Namysłowie	Burmistrz Miasta i Gminy Namysłów Krzysztof Kuchczyński	
30.	Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Łodzi	Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Łodzi Stefan Gajewski	
31.	Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Łodzi	Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łodzi Urszula Jędrzejczak	
32.	Urząd Gminy w Janowcu Kościelnym	Wójt Gminy Janowiec Kościelny Bożena Grochala	
33.	Urząd Gminy w Sońsku	Wójt Gminy Sońsk Jarosław Wielechowski	
34.	Urząd Miasta Działdowo	Burmistrz Miasta Działdowo Bronisław Mazurkiewicz	
35.	Urząd Gminy w Kozłowie	Wójt Gminy Kozłowo Jacek Jankowski	
36.	Urząd Miasta i Gminy w Szadku	Przewodnicząca Rady Gminy i Miasta Szadek Genowefa Galewska	
37.	Urząd Gminy w Wielkiej Nieszawce	Przewodniczący Rady Gminy Wielka Nieszawka Ireneusz Śmichowski	
38.	Urząd Gminy w Zapolicach	Przewodniczący Rady Gminy Zapolice Władysław Majewski	
39.	Urząd Miasta Toruń	Przewodniczący Rady Miasta Torunia Marian Frąckiewicz	
40.	Urząd Miasta Bydgoszczy	Przewodniczący Rady Miasta Bydgoszczy Roman Jasiakiewicz	
41.	Schronisko dla Zwierząt w Łodzi	pełniący funkcję Prezydenta Miasta Łodzi Tomasz Sadzyński	
42.	Schronisko dla Zwierząt w Wieluniu	Burmistrz Wielunia Mieczysław Majcher	
Wykaz targowisk zwierząt, które zostały skontrolowane na zlecenie NIK na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK przez przedstawicieli powiatowych służb weterynaryjnych			
Lp.	Jednostka objęta kontrolą		
1.	Targowisko Zwierząt w Jedwabnem		
2.	Targowica w Zambrowie		
3.	Targowisko Zwierząt w Bielsku Podlaskim		
4.	Targowisko Miejskie w Suwałkach		
5.	Targowisko Zwierząt w Kalinowcu		
6.	Targowisko Zwierząt w Brodnicy		
7.	Targowisko w Gołubiu-Dobrzyniu		
8.	Targowisko Zwierząt w Złotopolu		
9.	Targowisko w Bronisławiu		
10.	Targowisko w Skrwilnie		
11.	Targowisko w Świeciu		
12.	Prywatne targowisko w Czernikowie		
13.	Targowisko w Izbicy Kujawskiej		
14.	Targowisko w Skoczowie		
15.	Targowisko Miejskie w Żarkach		
16.	Targowisko w Żorach		
17.	Targowisko w Raciborzu		
18.	Targowisko Miejskie we Włoszczowie		
19.	Targ bydła w Bodzentynie		
20.	Targ bydła Wola Łagowska		
21.	Targowisko w Skalbmierzu		

22.	Targowisko w Wadowicach
23.	Targowisko w Proszowicach
24.	Targ Zwierząt w Nowym Sączu
25.	Targowisko w Zakliczynie
26.	Targowisko w Szadku
27.	Targowisko w Widawie
28.	Targowisko w Warcie
29.	Targowisko Miejskie w Lubawie
30.	Targowisko Miejskie w Szuszu
31.	Targowica Miejska w Gołdapi
32.	Wystawa i Pokaz Zwierząt Hodowlanych w Olsztynie
33.	Targowisko Gminne Długosiodło
34.	Targowisko Miejskie Grabowiec
35.	Organizowanie targów zwierząt Garbatka Letnisko
36.	Targ Zwierząt w Stojadłach

5.3. Opinie organizacji społecznych zajmujących się ochroną praw zwierząt

Delegatura NIK w Białymstoku skierowała do 20 losowo wytypowanych organizacji społecznych ankietę, z prośbą o wyrażenie opinii na temat istniejącego systemu ochrony zwierząt, w tym obowiązujących rozwiązań prawnych, proponowanych zmian w celu usprawnienia funkcjonowania schronisk, współpracy z organami gmin oraz innymi organizacjami. Z możliwości wyrażenia swoich opinii skorzystało 11 organizacji, których fragmenty przedstawiono poniżej.

Organizacje, których statutowym celem działania jest ochrona praw zwierząt zwracają przede wszystkim uwagę na potrzebę nowelizacji przepisów ustawy o ochronie zwierząt. W ankiecie zamieściły postulaty odpowiedniego stosowania i egzekwowania prawa oraz odzwierciedlenia problematyki opieki nad bezdomnymi zwierzętami w regulacjach prawnych, wyrażając pogląd, że:

⇒ „(...) przepisy te nie są egzekwowane i dozwolone jest prowadzenie schronisk przez komercyjne firmy nastawione na osiąganie zysku. Brak jest zakazu posiadania zwierząt przez osoby skazane za przestępstwo znęcania się nad nimi. Brakuje także regulacji prawnych zakazujących: handlu psami i kotami na targowiskach, prowadzenia hodowli, w których masowo rozmnaża się zwierzęta, trzymania zwierząt na stałej uwięzi [Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Zwierząt „Animals”],

⇒ „(...) zasadniczą wadą ustawy jest sprzeczność między zaliczeniem opieki nad zwierzętami bezdomnymi do sfery zadań publicznych, a wyrzuceniem

realizacji tej opieki poza sferę odpowiedzialności za realizację zadań publicznych, do zakresu swobody działania organizacji społecznych i przedsiębiorców. W rezultacie publiczne pieniądze przeznaczone na opiekę z reguły służą celom przeciwnym. Równocześnie ustawa pomija źródła narastającego problemu bezdomnych zwierząt, jakim jest wyjęcie hodowli i obrotu zwierzętami domowymi spod jakichkolwiek regulacji prawnych (nawet podatkowych) [Biuro Ochrony Zwierząt Fundacji dla Zwierząt ARGOS],

⇒ „(...) kwestia ochrony zwierząt jest niestety traktowana marginalnie w polskich regulacjach prawnych. Ustawa o ochronie zwierząt i inne przepisy dotyczące zwierząt są nieprecyzyjne i dają możliwość bezkarnego ich łamania. Ustawodawstwo dotyczące ochrony zwierząt powinno być regularnie nowelizowane – przy ścisłej współpracy organizacji prozwierzęcych [Fundacja Niechciane i Zapomniane „SOS dla Zwierząt” w Łodzi],

⇒ „(...) pozostawienie problemu bezdomnych zwierząt w wyłącznej gestii gmin jaskrawo narusza zasadę pomocniczości państwa, bo w większości przypadków gminy nie radzą sobie z tym problemem, wskutek czego problem narasta i staje się polem dla wielu patologii. Znaczącą rolę odgrywa w tym złe prawo państwowe i unikanie przez administrację rządową zmierzenia się z problemem. Ustawowa delegacja do uregulowania problemu bezdomnych zwierząt w prawie miejscowym jest od początku rozwiązaniem całkowicie fikcyjnym. Mniej niż połowa gmin podjęła stosowne uchwały.

Niemal wszystkie podjęte uchwały mają pozorną treść – powtarzają przepisy ustaw i rozporządzeń, jednocześnie pomijając istotny ich cel, tj. określenie losu wyłapanych bezdomnych zwierząt i odpowiedzialności gminy za ten los”,

⇒ „(...) obecne przepisy są niejasne, a ich egzekwowanie jest całkowitą fikcją. Szczególnie dotyczy to nadzoru służb weterynaryjnych. Nie można mówić o rzetelnej kontroli w momencie kiedy weterynarz sprawujący nadzór nad rzeźnią jest opłacany z jej funduszy, kiedy inspekcja weterynaryjna zapowiada swoje kontrole z wyprzedzeniem pozwalającym na usunięcie głównych nieprawidłowości przed jej przybyciem, czy wreszcie kiedy nadzór nad przestrzeganiem ustawy ma Ministerstwo Rolnictwa, którego głównym zadaniem jest eksploatacja zwierząt i odbywająca się ich kosztem maksymalizacja zysku hodowcy, rolnika”, **[Biuro Ochrony Zwierząt Fundacji dla Zwierząt ARGOS]**,

⇒ „(...) obecny system sprawowania opieki nad bezdomnymi zwierzętami w schroniskach jest absolutnie niewydolny i należałoby wprowadzić obowiązkową sterylizację zwierząt nierasowych, obowiązkowe czipowanie zwierząt, zwiększenie odpowiedzialności karnej za porzucenie zwierzęcia, zakwalifikowanie hodowli zwierząt domowych jako działalności gospodarczej, bo obecnie w praktyce nie podlegają żadnej kontroli (w przeciwieństwie do zwierząt gospodarskich), ani restrykcji co powoduje ich sprzedaż na targowiskach, w Internecie i innych miejscach, które sprzyjają nieodpowiedzialnemu wchodzeniu w posiadanie zwierząt powodujące ich porzucenie, „schroniska nie edukują, nie zwalczają przyczyny bezdomności ale tylko łagodzą skutki,

⇒ „(...) najwięcej dobrych schronisk jest prowadzonych przez organizacje i samorządy, które zapewniają odpowiednie środki. Jeśli chodzi o przedsiębiorców to w ich wypadku dochodzi do największej ilości patologii – zabijanie zwierząt, prowokowanie zagryzień czy nieleczenia w nadziei, że zwierzęta same umrą. Generalnie problemem jest system rozliczeń przyjęty przez większość gmin. Przedsiębiorca otrzymuje jednorazowo stawkę za każdego odłowionego psa. Jest oczywiste, że w jego interesie jest, żeby to zwierzę jak najszybciej zakończyło życie i zrobiło miejsce w boksie na następne, bo to się opłaca”. **[Fundacja Międzynarodowy Ruch na Rzecz Zwierząt VIVA]**,

⇒ „(...) brakuje regulacji prawnych odnośnie organizowania konkursów na prowadzenie schronisk, przez co wiele placówek prowadzonych jest przez podmioty gospodarcze i wygrywa przetarg oferując najniższą cenę. Taka sytuacja często doprowadza do braku zapewnienia zwierzętom humanitarnych warunków. Dochodzi wówczas do łamania przepisów ustawy o ochronie zwierząt. Prywatni przedsiębiorcy często traktują prowadzenie schroniska i odławianie bezdomnych zwierząt jedynie jako źródło dochodu, nie przykładając uwagi do opieki weterynaryjnej, sterylizacji, kastracji zwierząt oraz poszukiwania nowego domu”. **[Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Zwierząt ANIMALS]**,

Zdaniem **Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami** niezbędne jest m.in.: [1] wprowadzenie obowiązku uchwalania i realizacji przez gminy programów zapobiegania bezdomności zwierząt, [2] wprowadzenie obowiązku rejestracji i czipowania psów, [3] wprowadzenie zakazu utrzymywania psów na ulicy, [4] uregulowanie statusu miejsc czasowego przetrzymywania zwierząt, [5] przekazanie większych uprawnień inspektorom organizacji pozarządowych ds. ochrony zwierząt. Towarzystwo wskazało, że wszędzie tam, gdzie jest wprowadzony program zapobiegania bezdomności zwierząt, problemy związane z tym zjawiskiem są zniwelowane do minimum. *Znaczna część blakających się psów to są zwierzęta pozornie bezpańskie, dlatego wprowadzenie powszechnego czipowania z tworzeniem baz oznakowanych zwierząt jest niezmiernie ważne.* Wskazano na ważną rolę 212 inspektorów TOZ w zakresie ochrony praw zwierząt.

W opinii **Komendy Głównej Straży dla Zwierząt w Polsce**: [1] ochrona praw zwierząt znajduje właściwe odzwierciedlenie w obowiązującym prawie, [2] art. 40 ustawy o ochronie zwierząt umożliwia dobrą współpracę organizacji prozwierzęcych z organami administracji publicznej, [3] działania gmin w zakresie przeciwdziałania bezdomności są nieskuteczne (brak programów i finansowania kastracji i znakowania zwierząt), [4] prywatni przedsiębiorcy zajmujący się prowadzeniem schronisk kierują się głównie zyskiem, [5] organizacje zajmujące się ochroną praw zwierząt nie powinny mieć bezpośredniego wpływu na sposób funkcjonowania schronisk („organizacje kierują się pobudkami wrażliwości, dochodzi często do kłótni, a czasem agresji”).

W ocenie Prezesa **Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt „Animals”** (...) *Samorządy lokalne zwracają zbyt mało uwagi na program sterylizacji i kastracji, co jest jednym z najważniejszych rozwiązań zmniejszania nadpopulacji nierasowych psów i kotów, często prowadzącej do ich bezdomności oraz dramatu przepełnionych schronisk dla bezdomnych zwierząt. (...) Prywatni przedsiębiorcy często traktują prowadzenie schroniska i odławianie zwierząt jedynie jako źródło dochodu, nie przykładając należytej uwagi do opieki weterynaryjnej, sterylizacji, kastracji zwierząt oraz poszukiwania nowego domu”.*

Zdaniem Prezesa **Rzeszowskiego Stowarzyszenia Ochrony Zwierząt** *„Najlepszym rozwiązaniem wydaje się, gdy schronisko jest własnością samorządu, a prowadzeniem jego zajmuje się organizacja społeczna działająca na danym terenie i przygotowana do realizacji takich zadań”.*

W ocenie Prezesa Zarządu **Fundacji dla Ratowania Zwierząt Bezdomnych „Emir”**: *„Schroniska komercyjne pomagają gminom w realizacji zadań statutowych i za odpłatnością przejmują bezdomne zwierzęta. W tym momencie pies przestaje generować zysk, staje się kosztem dla przedsiębiorcy więc przedsiębiorca nie ma żadnego interesu finansowego w utrzymaniu psa przy życiu. Pies ten również zajmuje miejsce dla kolejnego potencjalnego psa, za którego gmina zapłaci”. (...) Polski system opieki w schroniskach jest kompletnie niewydolny. Dopuszcza się prowadzenie schronisk dla zysku, co wyklucza humanitarną opiekę nad nimi”.*

Prezes Fundacji Międzynarodowy Ruch na Rzecz Zwierząt „Viva” stwierdził: *„(...) Jeśli chodzi o przedsiębiorców to w ich wypadku dochodzi do największej ilości patologii (finansowanych przez gminy) – zabijanie zwierząt, prowokowanie zagryzień czy nie leczenia w nadziei, że zwierzęta same umrą. Generalnie problemem jest system rozliczeń przyjęty przez większość gmin. Przedsiębiorca otrzymuje jednorazowo stawkę za każdego odłowionego psa – powiedzmy 1000 zł. Jest oczywiste, że w jego interesie jest, żeby to zwierzę jak najszybciej zakończyło życie i zrobiło miejsce w boksie na następne, bo to się opłaca. W końcu przedsiębiorca jest od zarabiania pieniędzy”.*

Kaliskie Stowarzyszenie Pomocy dla Zwierząt pozytywnie oceniło działania organów miasta Kalisza. Zdaniem Stowarzyszenia: *„Tragiczna jest sytuacja bezdomnych zwierząt na terenach wiejskich (gminy) gdzie jest całkowity brak zainteresowania losem tych zwierząt. (...) Wszystkie schroniska powinny być jednostkami budżetowymi”.*

W ocenie **Fundacji Niechciane i Zapomniane „SOS dla Zwierząt” w Łodzi**: *(...) opieka nad bezdomnymi zwierzętami w schroniskach (a przynajmniej większości schronisk gminnych) przedstawia się tragicznie. Zdaniem Fundacji: w województwie łódzkim lepiej niż prowadzone przez gminy funkcjonują schroniska prywatne. Ponadto niezbędne jest prowadzenie działań edukacyjnych i propagujących prawa zwierząt.*

Komitet Pomocy dla Zwierząt (z siedzibą w Tylichach) wskazał m.in. że: [1] przepisy regulujące ochronę praw zwierząt są przestarzałe (co sprawia np. trudności związane z zapewnieniem opieki nad odebranymi właścicielom zwierzętami gospodarskimi), [2] schroniska powinny być prowadzone przez miłośników zwierząt, a nie firmy nastawione na zysk, [3] nadzór nad ochroną zwierząt przez Inspekcję Weterynaryjną nie jest prawidłowo sprawowany.

5.4. Zestawienie podstawowych danych o liczbie bezdomnych zwierząt przebywających w schroniskach⁹⁹ w okresie od 1.01.2008 r. do 30.06.2010 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Schronisko w Białymstoku	Schronisko w Suwałkach	Schronisko w Toruniu	Schronisko w Bydgoszczy	Schronisko w Maloszykach	Schronisko w Kościerzynie	Schronisko w Katowicach	Schronisko w Bytomiu	Schronisko w Miedarach	Schronisko w Borszowicach	Schronisko w Kielcach	Schronisko w Krakowie	Schronisko w Nowym Targu	Schronisko w Nowodworze	Schronisko w Łodzi	Schronisko w Wieluniu	Schronisko w Szczytnie	Schronisko w Elblągu	Schronisko w Pawłowie	Schronisko w Korabiewicach	R A Z E M
1	Liczba miejsc na 01.01.2008	140	742	170	240	60	60	205	200	200	12	170	690	450	200	400	60	220	125	190	600	5.134
2	Liczba miejsc na 30.06.2010	140	742	190	240	65	100	220	250	250	12	170	720	450	200	400	80	300	175	190	600	5.494
3	Liczba zwierząt na 01.01.2008	173	75	205	333	81	18	336	222	214	8	170	699	400	191	669	107	261	204	180	646	5.192
4	Liczba zwierząt na 30.06.2010	194	163	293	363	63	40	232	258	317	10	171	582	426	139	786	80	321	311	250	766	5.765
5	Liczba zwierząt przyjętych	1.178	826	4.264	9.789	678	579	4.960	4.222	1.631	49	1.964	8.383	1.967	1.866	8.052	333	1.115	2.240	517	995	55.608
6	Łączna liczba zwierząt w okresie	1.351	901	4.469	10.122	759	597	5.296	4.444	1.845	57	2.134	9.082	2.367	2.057	8.721	440	1.376	2.444	697	1.641	60.800
7	Liczba zwierząt adoptowanych	957	683	3.049	6.572	593	416	3.620	1.847	743	44	1.463	6.847	1.298	1.199	6.861	298	691	1.532	292	446	39.451
8	% adoptowanych do ogółem	70,8	69,1	68,2	64,9	78,1	70,0	68,4	41,6	40,3	77,2	68,6	75,4	54,8	58,3	78,7	72,5	50,2	62,7	41,9	27,2	64,9
9	Liczba eutanazji	134	14	836	2.273	75	70	1.126	1.664	661	3	223	654	291	206	416	24	294	191	16	277	9.448
10	% eutanazji do ogółem	9,9	1,4	18,7	22,5	9,9	11,7	21,3	37,4	35,8	5,3	10,4	7,2	12,3	10,0	4,8	5,5	21,4	7,8	2,3	16,9	15,5
11	Liczba zwierząt padłych	45	41	251	802	15	71	318	474	108	0	256	959	350	497	612	26	60	373	139	126	5.523
12	% padłych zwierząt do ogółem	3,3	4,1	5,6	7,9	2,0	11,9	6,0	10,7	5,8	0,0	12,0	10,6	14,8	24,2	7,0	5,9	4,4	15,3	19,9	7,7	9,1
13	Liczba przypadków śmierci	179	55	1.087	3.075	90	141	1.444	2.138	769	3	479	1.613	641	703	1.028	50	354	564	155	403	14.971
14	% śmierci do ogółem	13,2	6,1	24,3	30,4	11,9	23,6	27,3	48,1	41,6	5,3	22,4	17,8	27,1	34,2	11,8	11,4	25,7	23,1	22,2	24,6	24,6
15	Liczba zwierząt zbiegłych	21	1	40	112	13	0	0	201	16	0	20	40	2	16	46	12	10	37	0	26	613
16	Liczba kastracji i sterylizacji	392	36	806	1.822	0	32	827	392	0	0	269	2.877	2	192	2.763	111	176	320	0	503	11.520
17	% zabiegów do ogółem	29,0	3,6	18,0	18,0	0,0	5,3	15,6	8,8	0,0	0,0	12,6	31,7	0,1	9,3	31,7	27,0	12,8	13,1	0,0	30,7	18,9
18	Liczba zwierząt zaszczepionych	1.024	774	1.581	3547	337	353	1.172	1.576	1.385	42	1.306	2.213	1.404	1.010	3.824	347	797	938	662	1.123	25.415
19	% zaszczepionych do ogółem	75,8	78,3	35,4	35,0	44,4	59,1	22,1	35,5	75,1	73,7	61,2	24,4	59,3	49,1	43,8	84,4	57,9	38,4	95,0	68,4	41,8

⁹⁹ W zestawieniu nie podano pełnych nazw podmiotów prowadzących schroniska ograniczając się do podania lokalizacji kontrolowanego podmiotu. Wykaz skontrolowanych podmiotów zamieszczono w załączniku 5.1

5.5. Porównanie danych o zwierzętach przebywających w latach 2008 i 2009 w kontrolowanych schroniskach¹⁰⁰

Lp.	Wyszczególnienie	Białystok	Suwałki	Toruń	Bydgoszcz	Małoszyce	Kościerzyna	Katowice	Bytom	Miedary	Borsowice	Kielce	Kraków	Nowy Targ	Nowodwór	Łódź	Wieluń	Szczytno	Elbląg	Pawłowo	Korabiewice	Razem
1	Liczba przyjętych w 2008	442	267	1751	4106	220	217	1965	1622	775	20	813	3475	750	731	3375	198	504	789	215	262	22.497
2	Liczba przyjętych w 2009	507	351	1670	3973	286	219	2078	1632	556	17	813	3332	839	798	3354	135	418	1046	194	320	22.538
3	Dynamika 2009/2008	114,7	131,4	95,3	96,7	130,0	100,9	105,7	100,6	71,7	85,0	100,0	95,8	111,9	109,2	99,3	68,2	82,9	132,5	90,2	122,1	100,1
4	Liczba adopcji w 2008	370	253	1275	2782	195	163	1402	731	333	21	617	2760	489	549	2872	135	281	487	130	184	16.029
5	Liczba adopcji w 2009	399	280	1191	2660	266	169	1518	691	221	16	595	2584	539	496	2742	120	287	779	101	121	15.775
6	Dynamika 2009/2008	107,8	110,6	93,4	95,6	136,4	103,7	108,2	94,5	66,4	76,2	96,4	93,6	110,2	90,3	95,4	88,9	102,1	159,9	77,7	65,7	98,4
7	% adopcji do przyjętych w 2008	83,7	94,8	72,8	67,7	88,6	75,1	71,3	45,0	42,9	105	75,8	79,4	65,2	75,1	85,0	68,2	55,7	61,7	60,5	70,2	71,2
8	% adopcji do przyjętych w 2009	78,7	79,7	72,1	66,9	93,0	77,2	73,0	42,3	39,7	94,1	73,1	77,5	64,2	62,2	81,7	88,9	68,6	74,4	52,1	37,8	69,9
9	Liczba eutanazji w 2008	74	5	341	971	17	24	529	606	121	1	33	232	96	47	190	12	38	103	3	15	3.458
10	Liczba eutanazji w 2009	39	6	320	913	8	30	448	536	159	2	68	272	111	102	182	8	17	66	5	40	3.332
11	Dynamika 2009/2008	52,7	120,0	93,8	94,0	47,1	125,0	84,6	88,4	31,4	200,0	206,0	117,2	115,6	217,0	95,7	66,7	44,7	64,0	166,7	266,6	96,3
12	% eutanazji do ogółem w 2008	16,7	1,9	19,4	23,6	7,7	11,1	26,9	37,3	15,6	5,0	4,0	6,6	12,8	6,4	5,6	6,1	7,5	13,0	1,4	5,7	15,3
13	% eutanazji do ogółem w 2009	7,7	1,9	19,1	22,9	2,8	13,7	21,5	32,8	28,6	11,8	8,3	8,1	13,2	12,8	5,4	5,9	4,0	6,3	2,6	12,5	14,7
14	Liczba padnięć w 2008	20	8	90	336	5	25	149	178	41	0	105	83	102	125	322	10	35	208	58	38	1.938
15	Liczba padnięć w 2009	21	24	108	343	3	26	108	170	40	0	91	39	176	206	205	13	13	135	48	65	1.834
16	Dynamika 2009/2008	105,0	300,0	120,0	102,0	60,0	104,0	72,4	95,5	97,6	0,0	86,6	46,9	172,5	164,8	63,6	130,0	37,1	64,9	82,7	171,0	94,6
17	Liczba śmierci w 2008	94	13	431	1307	22	49	678	784	162	1	138	611	198	172	512	22	73	311	61	53	5.692
18	Liczba śmierci w 2009	60	30	428	1256	11	56	556	706	199	2	159	701	287	308	387	21	30	197	53	102	5.549
19	Dynamika 2009/2008	63,8	230,7	99,5	96,0	50,0	114,3	82,0	90,0	22,8	200,0	115,2	114,7	144,9	179,1	75,5	95,5	41,0	63,3	86,9	192,4	97,4
20	% śmierci do ogółem w 2008	21,3	4,8	24,6	31,8	10,0	22,6	34,5	48,3	20,9	5,0	16,9	17,5	26,4	23,5	15,1	11,1	14,4	39,4	28,4	20,2	25,3
21	% śmierci do ogółem w 2009	11,8	8,5	25,6	31,6	3,8	25,6	26,7	43,2	35,8	11,8	19,5	21,0	34,2	38,6	11,5	15,5	7,1	18,8	27,3	31,8	24,6
22	Liczba zbiegłych w 2008	9	1	17	23	6	0	0	37	6	0	8	23	1	4	20	12	1	18	0	11	197
23	Liczba zbiegłych w 2009	7	0	12	62	7	0	0	71	5	0	8	7	1	9	22	0	3	14	0	8	236
24	Dynamika 2009/2008	77,7	0,0	70,5	269,5	116,6	0,0	0,0	191,8	83,3	0,0	100,0	30,4	100,0	225,0	110,0	0	300,0	77,7	0	72,7	119,7
25	Liczba zabiegów w 2008	157	0	325	745	0	10	243	95	14	0	50	1065	0	12	776	83	64	6	0	257	3.902
26	Liczba zabiegów w 2009	171	0	310	741	0	12	386	206	1	0	93	1134	2	8	1181	0	59	167	0	110	4.581
27	Dynamika 2009/2008	108,9	0,0	95,3	99,4	0,0	120,0	158,8	216,8	7,1	0,0	186,0	106,4	200,0	66,6	152,1	0	92,1	0	0	42,8	117,4
28	% zabiegów do ogółem w 2008	35,5	0	18,5	18,1	0	4,6	12,3	5,8	1,8	0	6,1	30,6	0	1,6	22,9	41,9	12,6	0,7	0	98,0	17,3
29	% zabiegów do ogółem w 2009	33,7	0	18,9	18,6	0	5,5	18,5	12,6	0,1	0	11,4	34,0	0,2	1,0	35,2	0	14,1	15,9	0	34,3	20,3
30	Liczba szczepień w 2008	442	267	656	1323	94	86	515	741	323	20	512	861	479	367	1522	60	283	388	215	578	9.732
31	Liczba szczepień w 2009	406	312	590	1525	137	170	470	563	615	9	561	1056	657	363	1702	135	337	314	194	552	10.677
32	Dynamika 2009/2008	91,9	116,9	89,9	115,2	145,7	197,7	91,2	75,9	190,4	45,0	109,5	122,6	137,2	98,9	111,8	225,0	119,0	80,9	90,2	95,5	109,7
33	% szczepień do ogółem w 2008	100	100,0	37,4	32,2	42,7	39,6	26,2	45,6	41,7	100,0	62,9	24,7	63,8	50,2	45,0	30,3	56,1	49,1	100,0	100,0	43,2
34	% szczepień do ogółem w 2009	80,1	100,0	35,3	38,3	47,9	77,6	22,6	34,4	100,0	52,9	69,0	31,6	78,3	45,5	50,7	100,0	80,6	30,0	100,0	100,0	47,3

¹⁰⁰ Zestawienie obejmuje dane z 20 skontrolowanych schronisk, ponieważ dane odnośnie działalności jednego z podmiotów objętego kontrolą Longin Aleksy Siemiński – Hotel dla zwierząt i ptactwa domowego w Łodzi (Schronisko dla zwierząt w Wojtyszkach) dotyczą nieporównywalnego okresu tj. od października 2009 r. do grudnia 2010 r.

5.6. Wykaz organów, którym przekazano informację

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Przewodniczący Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP
7. Przewodniczący Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Sejmu RP
8. Przewodniczący Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP
9. Przewodniczący Komisji do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu RP
10. Przewodniczący Parlamentarnego Zespołu Przyjaciół Zwierząt
11. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
12. Minister Środowiska
13. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
14. Wojewodowie
15. Marszałkowie województw
16. Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast